

nepravidelný občasník

Naše Polabí

jaro 2026

číslo 8

Úvodník

Vážení příznivci knihovny, čtenáři, milovníci literatury a historie Polabí!

S potěšením vám předkládáme jarní číslo Našeho Polabí roku 2026. Přichází v čase, kdy se zima pomalu loučí a my s nadějí vyhlížíme příchod jara. Píši tento úvod desátého dubna a dnešní počasí dokonale naplňuje známé pořekadlo o aprílové nestálosti: „*Březen – za kamna vlezem, duben – ještě tam budem...*“ Dopoledne se snášel sníh a všichni doufáme, že naposledy. Předpověď však slibuje, že jaro brzy převeze vládu a zima definitivně skončí.

Věříme, že vás potěší nejen jarní počasí, ale i pestrá nabídka čtení, kterou jsme pro vás připravili. Úvod tradičně patří úsměvnému fejetonu Petra Kukala. Významný prostor jsme věnovali příspěvkům historika

Martina Hůrky. V prvním z nich se vrací do listopadu roku 1911, kdy naše město navštívil císař Karel I. se svou chotí Zitou a kdy se město na tuto událost mimořádně pečlivě připravovalo. Druhý text téhož autora nabízí pohled na dnes již zmiřelá zákoutí města prostřednictvím téměř sto let starých fotografií. Další články se nesou v duchu řeky Labe. Libor Elleder připomíná povodeň z roku 1926 a téma nového kulturního domu na Ostrůvku ve mně oživilo osobní vzpomínky na mládí i zážitky spojené s tímto místem.

V prvním díle seriálu o historii autobusové dopravy se pokusíme zmapovat každodenní dojíždění z našeho dvojměstí do Prahy. V dalších stránkách přinášíme ukázky z právě vycházející publikace historika Petra Ence „*U nás v Kocourkově*“.

Připomeneme si také osobnost novináře a publicisty Jaroslava Selnera, který by na konci dubna oslavil osmdesáté narozeniny. Nezapomínáme ani na místního spisovatele, básníka a literáta Eduarda Martina, jenž letos na jaře slaví své 75. narozeniny a dlouholetého dirigenta pěveckého sboru Bojan Vojtěcha Vančuru, který se dožil 85 let. Poslední osobnost, kterou vám v tomto čísle připomeneme, je zakladatel brandýské spořitelny Julius Syrový.

Zahrádkářský jarní článek pro vás připravila naše stálá přispěvatelka Kateřina Vaculová. Také se dozvíte, jak dopadla anketa o nejlepšího sportovce roku 2025.

Přejeme vám příjemné čtení a krásné polabské jaro.

*Za redakci Našeho Polabí
Petr Čeněk*

Divná místa

Moje věčné stěžování si na nevyočitatelnou a stále se měnící uzávěrku Našeho Polabí je už trapné, uznávám to se vši otevřeností. Nemá smysl se kvůli tomu vztekat. Naopak je třeba najít takové strategie, které tento jev učiní neškodným. Například nezačínat fejeton slovy: „V Panské zahradě rozkvetly bledule.“ Jednak tam žádné nejsou, jednak až číslo vyjde, budou se tam sklízet oskeruše. (Ty tam taky nejsou, ale je asi jasné, co chci říct. Navíc oskeruše je hezké slovo a člověk ho málokdy může použít.)

Řešením naopak je najít tak obecnou zahajovací větu, aby byla pravdivá třeba tři měsíce. V našem dynamicky se proměňujícím světě už tedy popravdě není takových

vět moc, ale když se člověk snaží, nějakou ještě najde. Já jsem si pro tohle číslo vymyslel zahajovací větu: „Za okny zuří jaro.“ Podle mě je v ní potřebná dynamika, a navíc to bude pravda, i kdyby to Filip vysázel až v polovině června.

Ono to jaro popravdě zuří i před okny, když už jsme to otevřeli. Zvlášť v těch sdílených študáckých bytech, které se začínají objevovat už i tady v Brandýse, protože na Čerňák je to 20 minut a mladí humanitní vědci tady nedají za postel a ideální sedminu koupelny celý výdělek z KFC jako v Praze. Možná se to děje i v Boleslavi, řekněme v sídlišti za Modrou hvězdou, ale to nemohu osobně dosvědčit, tak to nechci tvrdit. U nás to dosvědčit mohu, stejně jako to, že i před okny občas zuří jaro. Čili dnešní zahajo-

vací věta zní: „Všude zuří jaro.“ Na to, že půlka fejetonu je pryč, se to možná trochu vleklo, ale výsledek podle mě stojí za to. Na zahajovacích větách totiž strašně záleží.

Už proto, že kdybych celý text zahájil řekněme větou: „Právě v těchto dnech mi vychází nová útlá knížka povídek,“ vypadalo by to, jako že si v médiu veřejné služby dělám reklamu. Což samozřejmě nikdo nechce. Tak jsem to dal až sem. Jmenuje se Divná místa a jedna z těch povídek se odehrává u nás na sídlišti. Jo, přesně na tom, za a před jehož okny zuří jaro. (A jednomu je až líto, že tu taky nekvete oskeruše.) V knížce to sice není napsané, ale vy to odteď budete vědět – že je to brandýská povídka.

Jenže o to popravdě vůbec nejde. Jde o ta divná místa, která má každé město a vůbec každá lokalita. Taková místa se typicky poznávají v dětství. Alespoň v tom, které jsem já prožíval před půl stoletím. Bunkry, schovávačky, opuštěné baráky a areály podezřelé tak, že by se do nich nikdo dospělý nevydal, mají děti prolezlé tam a zpátky. Jestli někdo zná divná místa ve městě, jsou to právě ony. Já jsem náplava a tahle místa znám v Poděbradech, tak vám o těch brandýsko-boleslavských nic neřeknu. Bylo by ale hezké, kdyby o nich někdo místní udělal vlastivědnou vycházku. Na tu bych určitě šel.

Ale znám tu pár míst, která jsou jinak divná, a objevíte je, i když do Brandýsa přijдете až ve dvaceti. Pro mě je to třeba ten dům, kterým se prochází na židovský hřbitov. V jeho průjezdu stával pohřební kočár a já nedovedl pochopit, že lidé, kteří tam bydlí, nezešíli každou noc hrůzou. Taky prázdné haly v areálu BSS, které v devadesátkách zarůstaly nejen pavučinami, ale i náletovými dřevinami. Po roce 2000 je zase obsadily všemožné provozovny a vrátil se do nich život, ale koncem devadesátek to byla lokalita, kde se mohly dít nejtemnější příběhy. Nebo ty slepé uli-

ce, co odbočují z Husovky k trati, ale nikam nevedou, právě proto, že je tam ta trať. Jaké to asi musí být, když lidé z těch posledních domů zaslechnou v noci na ulici kroky nebo zahlédnou siluetu postavy. Kam takový člověk míří slepou ulicí? Do nikam?

Ale to teď můžeme, milí čtenáři, hodit za hlavu. Všude přece zuří jaro! A sluneční paprsky prozáří i poslední kout těch nejděivnějších míst. (Knížka buse k dostání v Sylvii a přečtete ji během dvou cest autobusem na Čerňák.)

Petr Kukul

Julius Syrový, ředitel záložny v Brandýse n. L.

Muž, který přestože měl na gymnaziálním vysvědčení nedostatečnou z matematiky, se stal ředitelem brandýské spořitelny a dosáhl jejího rozkvětu.

Narodil se 18. srpna 1874 ve Vraclavi, v okrese Vysoké Mýto. Jeho otec František byl učitel, nar. v r. 1844, matka se jmenovala Barbora.

Obecnou školu navštěvoval v letech 1884–5 také ve Vraclavi, tenkrát se psalo na Vratslavi. Po absolvování byl přijat na obecné vyšší gymnázium ve Vysokém Mýtě.

V roce 1889 ve 4. ročníku měl na vysvědčení v matematice známku dostatečnou, v roce 1892 v 7. roč. v matematice a silozpytě (fyzice) obě známky nedostatečné. O rok později, v r. 1893 požádal o vystoupení z gymnázia. Odpověď ředitelství zněla:

„Žák tento řádně ohlásil, že z ústavu vystupuje. Není proč by na ústav jiný přijat býti nemohl. Byl

osvobozen od polovičky platu školního vynesením městské rady zdejší ze dne 25. května 1886.“

Následně přestoupil na Obchodní akademii v Chrudimi, kterou ukončil v roce 1896 maturitou, tentokrát již se známkou dobrý z matematiky a aritmetiky.

V témže roce obdržel dopis od Spolku absolventů obchodní akademie v Chrudimi dopis.

„Vaše Blahorodí! Firma Viktor Potzau, bankovní a směnečný dům „Merkur“ v Lanškrouně potřebuje pro svůj závod komptoiristu, který se vyzná úplně v jazyku německém v slově i písmě a žádá, abychom jí některého absolventa vzpomněli. My jsme vzpomněli v první řadě Vás a zda-li na místo reflektujete, tedy si podejte ihned něm. žádost. Pro praxi bychom Vám toto místo doporučovali.

Sdělte nám též, zda-li jste žádal a jaký byl výsledek. S úctou veškerou Spolek...

Přiložte opis vysvědčení.“

Další dopis v němčině přišel v srpnu 1896 opět od bankovního domu Merkur v Lanškrouně.

Dne 4. 11. 1899 se Julius Syrový oženil v Jaroměři s Karolínou Böhmovou. Rodiče nevěsty nebyli ze sňatku příliš nadšeni, kvůli jeho náklonnosti k pivnímu moku. Říkalo se, že si od kancelářského sluhy nechal donášet točené pivo

Stará záložna

pečlivě zabalené do papíru. Ale nosil ho tak opatrně, že stejně každý poznal, co nese. Později po svatbě se však s tchánem naopak v pití piva shodli a on jejich domácnost rád navštěvoval. Přestěhovali se do Bechyně, kde byla v roce 1896 byla založena Spořitelna měst Bechyně, jako místní nejvýznamnější peněžní ústav a jako pokračovatel Občanské záložny založené r. 1882, která zbankrotovala. Spořitelna sídlila na náměstí přímo naproti bydlišti Julia Syrového.

20. 8. 1900 se jim zde narodil první syn Vratislav.

Pavel Brandejs, bechyňský občan a autor knihy „Příběhy bechyňských domů a jejich obyvatel“ píše „Pro rok 1900 jsou v domě vedeni Julius Syrový, majitel bytu, účetní městské spořitelny, manželka Karolína, syn Vratislav a služka Antonie Bicanová.“

27. února 1901 přišel dopis z Brandýsa n. L. „Velectěný pan Julius Syrový, účetní spořitelny v Be-

chyni. Jak z odeslaného telegramu vidno, jmenován jste byl jednomyslně výborem spořitelny zdejší na dnešní schůzi účetním naší spořitelny. Uvědomujeme vás o tom a nadějeme se rádi, že po obsahu závěrku žádosti Vaší a posledního přepisu Vašeho se zachováte a důvěry prokázané hodným se stanete.

Za podmínek v konkurze označených. Spořitelna městská v Brandýse, Předseda výboru V. Kohout.“

Noviny Národní politika 1. března 1901 přinesly v rubrice zvané „osobní“ zprávu, že „Pan Julius Syrový, účetní spořitelny města Bechyně, jmenován byl účetním městské spořitelny v Brandýse n. L.“

Julius Syrový nabídku přijal a 31. 3. 1901 byl zvolen na místo účetního.

Přestěhoval se s rodinou do Brandýsa n. L., č. p. 94. Dle V. J. Práška to byl dnes už dům zbouraný, roh dnešní Pražské a náměstí, vedle dnešní lékárny Max. Do evidence obyvatel byl přihlášen

1. 4. 1901. 17. června 1902 se zde narodil druhý syn Jaromír. Mimochodem rodová náklonnost k pivu pokračovala, protože Jaromír byl v mládí sládkem ve Schwarzenberském pivovaru v Protivíně (dnešní Platan).

17. února 1905, kde je na úředním papíře poprvé uvedeno telefonní číslo 1, obdržel první dopis psaný na psacím stroji: „Pan Julius Syrový, účetní spořitelny zde. Na včerejší schůzi výboru spořitelny městské v Brandýse n. L. zvýšeno Vám bylo slušné celkem na K. 2400,- /dvatisíce čtyřista korun/ ročně, příbytečné pak per K. 320,- /třistadvacet korun/ ponechává se Vám beze změny. Usnesení to nabývá platnosti dnem 1. ledna 1905. Z ředitelství městské spořitelny v Brandýse n. L. V Kohout, předseda výboru.“

Posléze se přestěhovali do č. 227, což je podle J. V. Práška dům na Krajířském náměstí. Zde se jim 1. června 1904 narodila dcera Karolína.

21. 6. 1904 otiskla Národní politika zprávu ze Spolku úředníků českých spořitelen Čech. Moravy a Slezska o zvolení Julia Syrového jejich jednatelem.

30. května 1905 dostal Julius Syrový, účetní městské spořitelny, Brandýs n. L. dopis (psaný ručně, vzosné tituly již chybí): „Ředitelství svazu českých spořitelen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku ve schůzi dne 18. května 1905 jmenovalo Vás revisorem spořitelen, které jsou členy svazu. Služební instrukce pro revisory spořitelen schválené ve schůzi výboru Svazu dne 26. července 1901 přikládáme spolu s dotazníkem. Dále přikládáme dekret resp. legitimaci dle čl. 18 těchto in-

Osobnosti

stručí, jíž bude se Vám vykazovati vůči revidovaným ústavům.

Dle čl. jest Vám složiti služební slib rukou dáním do rukou předsedy Svazu. Dle usnesení ředitelstva ze dne 30. ledna t. r. dostačí, když dáte vlastnoruční písemné prohlášení ředitelství Svazu, že budete se řídit přesně dle služebních instrukcí, jakož i že bude Vší snahou zhostiti se svědomitě úkolu na Vás vloženého ve prospěch ústavu revidovaného a dle pokynů ředitelství Svazu Vám udělených. Veškeré bližší pokyny ochotně s Vámi vždy sdělí na požádání podepsané ředitelství. V témže smyslu dovolujeme si psáti na ctěný Váš ústav, jehož úředníkem račte býti. Svaz českých spořitel, dr. Jan Vlček a další nečitelný podpis.“

Zprávu o jmenování revizorem spořitel, na Moravě a ve Slezsku přinesla periodika Jizeran a Karlínské listy.

Časopis hájící zájmy majitelů domů, jakož i stavitelů Český dům 1. 4. 1906 vytiskl zprávu, že 23. března proběhla ustavující schůze Spolku majitelů domů v Brandýse n. L. Julius Syrový byl jmenován revizorem.

V témže roce 1905 dostavěl Julius Syrový přízemní dům v dnešní Riegrově ulici 3. dům nad dnešní poštou. I Prášek zmiňuje o tomto domě. V rodině se dodnes traduje čísi výrok „pane řediteli, proč si stavíte dům tak daleko za městem, nebudete se tam bát?“

Dějiny brandýské spořitelny

Návrh na zřízení spořitelny v Brandýse n. L. byl učiněn Františkem Králíkem, členem městské rady, ve schůzi obecního zastupitelstva konané dne 28. února 1888. Návrh byl přijat a zvolena komise,

Nová záložna

kteřá byla pověřena vykonáním přípravných prací. Komise vypracovala stanovy, které schválilo obecní zastupitelstvo dne 28. listopadu 1888. V této schůzi bylo dále usneseno, aby garanční fond spořitelny tvořily obecní pohledávky knihovně zajištěné na různých nemovitostech v Brandýse n. L. Toto usnesení bylo schváleno zastupitelstvem 28. prosince 1888.

Z městské kroniky Brandýsa n. L.: „Po tolika nesnázích byla spořitelna konečně povolena a její stanovy schváleny dne 5. června 1896. Úřadovati se začalo 1. ledna 1897. Dne 31. března 1901 zvolen účetním Julius Syrový z Vraclavi, který předtím byl správcem spořitelny v Bechyni. Od jeho nastoupení obchod spořitelni utěšeně vzrůstal což děkovati sluší jeho finanční schopnosti. V roce 1906 zavedeno oddělení strádankové, později od roku 1912 i oddělení checkové.“

Spořitelní výbor neměl výhody bankovního místa. Proto se musel v roce 1903 domáhat získání funkce podružného ústavu Rakousko-uherské banky. Podařilo se to.

Prášek píše: „Spořitelna městská jsouc spolu podružným ústa-

vem Rakousko-Uherské banky, která měla ke konci roku 1908 vkladů K 7 190 816,80 od 2425 účastníků. Obrat pokladní byl korun 21 050 005,85, vlastní jmění ústavu bylo K 150 871,16. Správcem jest Julius Syrový, pokladníkem spisovatel Arnošt Schwab-Polabský.“

Z pozice účetního se 8. března 1908 se stal Julius Syrový správcem spořitelny, JUDr. Václav Jiskra byl zvolen starostou a tím pádem i předsedou výboru a členem ředitelství spořitelny. V tomto roce byl původní název „Spořitelna městská v Brandýse nad Labem“ změněn na „Spořitelna královského komorního města Brandýsa nad Labem“.

V tomto roce bylo usneseno zřídit filiálky nebo sběrnou spořitelny ve Staré Boleslavi, ale k otevření pobočky došlo až za 20 roků.

1. února 1910 se konala Valná hromada družstva pro postavení divadelního domu v Brandýse. Řídil ji starosta dr. Jiskra a zvolila Julia Syrového pokladníkem. Zprávu o tom přinesly Karlínské listy. V září 1911 se konaly poprvé obecní volby pro znovupřipojení zámku a Královic k městu Brandýs n. L. Do zastupitelstva byl zvolen mimo

Julius Syrový s rodinou

jiné i Julius Syrový. Píše o tom J. V. Prášek ve vydání z r. 1913 na str. 860 a Karlínské listy.

Další článek v tisku: „Nutnost nové budovy spořitelny. Nebude jistě sporu o tom, že městská spořitelna je na ten čas umístěna v místnostech naprosto nedostatečných, ba přímo nedůstojných takového velkého peněžního ústavu, který má obrát několik miliónů ročně. Ústav se tísní v adaptované zadní části radnice a nemá např. ani místnost, kde by správce mohl návštěvníky přijati a vyslechnouti jich přání, která obvykle nejsou určena pro uši druhých. V zásadě se tyto vady uznávají všechny a také bylo již třikrát učiněno usnesení, že se má postavit pro spořitelnu vlastní budova. Ba dokonce už jsou vypracovány i plány, které zhotovil architekt Čámský, ale definitivní rozhodnutí se pořád oddaluje. Někdo a něco pracuje v zákulisí proti a tím se stavba neustále oddaluje a zdražuje, ačkoliv postavení spořitelny je nutností a bude jen k prospěchu ústavu samého. V této věci by už měl jednou pronést slovo pan Janda, jemuž se nedá popřít, že má o spořitelnu zá-

sluhy velké. A může je ještě zvětšiti, jestli se energicky zasadí o to, aby se ústav dostal z nynějších špatných a nedůstojných místností do vlastního stánku, kde by se se ctí reprezentoval.“

Z městské kroniky: „K účelu stavby prodala obec spořitelně svůj dům vedle radnice, č. p. 2, dříve dům Homolův za nepatrný peněz K 10 000, aby se stavba po jeho zboření, umožnila. Novou budovu projektoval Josef Čámský z Prahy a projekt byl místodržitelstvím schválen. Dne 21. prosince 1911 zadána stavba staviteli Josefu Pažoutovi z Hradce Králové za nejvhodnější podání K 58 280. Se stavbou započato v březnu 1912. Mezi stavbou zřízena ještě pancéřová síň se safy nákladem K 10000. Zařízení směnárny jako výplatní okna u kóje pokladníkovi dodal místní závod Josefa Plevy za K 8000.“

V dubnu 1912 láká spořitelna v časopise Čas nové strádatele na 4% úrok z vkladů.

7. 4. 1913 se začalo úřadovat v nové budově spořitelny. Kronikář píše „Stalo se tak způsobem

slavnostním. Ve velké zasedací síni spořitelny shromáždilo se vybrané obecnostvo města i okresu, aby svou přítomností dodalo lesku a slavnosti. Shromážděné uvítal jménem spořitelny i města Dr. Václav Jiskra, který pak promluvil slavnostní řeč probíraje v ní dějiny spořitelnictví vůbec, dějiny naší spořitelny pak zvláště a poukázal na důležitost a blahodárné působení naší spořitelny po 15 let jejího působení. Po proslovu okresního hejtmana Dra. Josefa Kladrubského následovala prohlídka budovy. Julius Syrový byl jmenován ředitelem.“

Spořitelna v 1. světové válce

Po vyhlášení mobilizace v červenci 1914 začalo překotně vybírání vkladů. Spořitelna měla dost pohotových prostředků, a tak po omezených výplatách v prvních dnech válečných, kdy se vyplácelo z jedné spořitelni knížky 200 K, mohla vyplácet i vyšší částky, než byla povinna podle moratoria z 31. července, které stanovilo výplatu K 100,- týdně z jednoho vkladu. Úředníci byli uznáni vojenské služby, pouze Julius Syrový byl dočasně od odvodu osvobozen. Tak úřadoval sám ředitel a v městském důchodě pokladník spořitelny.

V roce 1921 se poměry uklidnily, zlepšil se obchod spořitelny, dosáhla 50 mil. vkladů a 2 mil. vlastního jmění. Že se spořitelně začalo dobře dařit, svědčí mnoho příspěvků o pomoci při řešení bytové otázky poskytováním úvěrů pro stavební i pro pozemkovou reformu, pro obecné dobro dávala příspěvky na spolkovou činnost, i na vyučovací potřeby, ošacení apod.

V roce 1926 se změnil název na Městská spořitelna v Brandýse nad

Osobnosti

Labem. K 25. výročí trvání založila spořitelna nadaci se základem 25 tis Kč. O využití rozhodovala sociální komise.

V archivu Knihovny Eduarda Petišky je uložen titul Památník našeho osvobození okresu brandýského z roku 1928, do něž přispěl dva roky před odchodem do důchodu šestistránkovým článkem „*Městská spořitelna v Brandýse n. L. a její vývoj za války a po válce*“.

6. března 1930 na paměť 80. narozenin T. G. Masaryka proběhla slavnostní schůze výboru Městské spořitelny

1. dubna 1930 odchází ředitel Julius Syrový na zdravotní dovo-

lenou a 1. října 1930 do výslužby. Jeho nástupcem byl jmenován Adolf Tomek. Pak se začíná projektovat i u nás světová hospodářská krize.

Julius Syrový zemřel 24. května 1960.

Použité prameny: Kroniky města Brandýsa n. L.

Publikace: Památník našeho osvobození, Br. n. L., Okresní osvětový výbor 1928

50 let městské spořitelny v Brandýse n. Labem, Br. n. L., Městská spořitelna 1947

J. V. Prášek: Brandejs nad Labem, město panství i okres

Pavel Brandejs: Příběhy bechyňských domů a jejich obyvatel 1. + 2. díl

Periodika: Karlínské listy, Národní politika, Český dům - Digitální archiv Moravské zemské knihovny

Poděkování za informace: Pavlu Brandejsovi, MěÚ Bechyně – evidenci obyv., Infocentru a muzeu Bechyně, Turistickému infocentru v Bechyni, majitelce Cukrárny a gelaterie Veis Bechyně, MěÚ Brandýs n. L. – evidenci obyvatel, MěÚ evidenci obyvatel Jaroměř, Knihovně Eduarda Petišky Brandýs n. L., M. Wohlštátové, kronikárce Brandýsa n. L.

Alena Šedová

Jarda Selner by oslavil 80

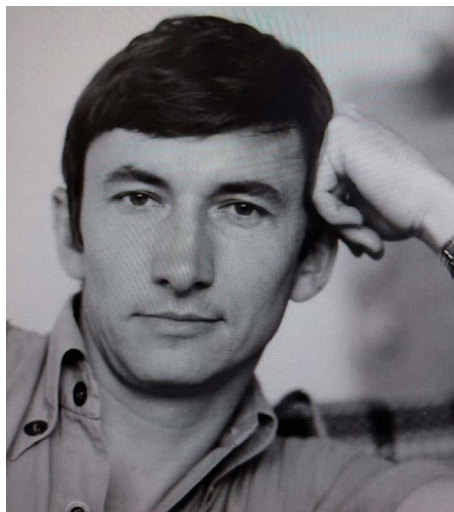
Jaroslav Selner, novinář, kamarád a člověk, který nikdy nezkažil srandu, by se poslední dubnový den dožil 80. let. Ale protože již šest let se na nás dívá z novinářského nebe, pojďme si osobnost Jardy Selnera připomenout. Jarda si to zaslouží.

S Jardou jsem se blíže poznal až v poslední dekádě jeho života. Nejdříve na kandidátce SNK v roce 2010, ale to bylo jenom takové malé sblížení. Více jsme se poznali až po komunálních volbách v roce 2014, kdy jsme dostali na starosti Městské listy. Jarda byl šéfredaktorem, já jsem byl členem redakční rady, ale místní periodikum jsme v podstatě dělali my dva. On jako zkušený novinář, já byl novinářský greenhorn toužící naplnit si své mladistvé sny.

Naše spolupráce fungovala tak, že já jsem sháněl náměty, tipy, lidi,

události a oba dva jsme pak psali. Což o to, psaní nám celkem šlo, horší už to bylo s grafikou, elektronickým zpracováním, prostě s prací na PC, kde jsme se necítili úplně dobře. Každému číslu jsme věnovali stovky hodin, často jsme dělali chyby a všechno mockrát dělali znovu a znovu. Grafička se asi občas divila, co jsme vytvořili, ale domnívám se, že čtenář nic nepoznal a byl stejně nadšený jako my, když jsme články psali a tvořili.

Pokaždé mě Jarda něco přiučil, dovysvětlil, objasnil. Byla to vysoká škola žurnalistická v praxi a jsem moc rád, že Jarda měl se mnou takovou trpělivost a vždy se mi v klidu a pohodě dokázal věnovat. Postupně jsme vytvořili povedený tandem a soutěžili jsme o to, kdo vytvoří lepší článek. Městským listům jsme postupně dali nový rozměr i náboj a občané se těšili, až najdou další číslo ve své

schránce. V čem byl Jarda dokonalý, byla tvorba nadpisů a titulků, v tom byl zcela nedostižný. Někteří korespondenti a přispívatelé totiž tvořili nadpisy dvou, tří a někdy i čtyřřádkové, což je v novinářině něco jako červená karta ve fotbale. Takže jsme zkracovali, vymýšleli, tvořili a bořili, většinou se to povedlo, i když někdy grafička skřípala zuby.

Vedle šéfredaktora městského periodika byl Jarda i dopisovatelem pana starosty Vlastimila Picika. Jako vojáci měli k sobě blízko. Tvořil mu projevy, články, sloupky a mnoho dalšího, o čem možná dnes nevím ani já.

S postupem času Jarda raději než v kanceláři trávil čas na chatě v Hlavenci v blízkosti sousoší Karla VI. A tak jsem se po férové domluvě stal šéfredaktorem já, přesto Jarda držel nad novinami ochrannou ruku a nebál se vytknout nějaké nedostatky nebo překlepy. Vždy to však bylo trefné a musel jsem uznat, že má pravdu.

Po dalších komunálních volbách v roce 2018 byl už Jarda pouze členem redakční rady, ale články z jeho pera byly stále velmi čtivé. Jednou z našich posledních společných prací byl článek o jeho otci generálu Selnerovi, o němž napsal knihu „Generál z rodu rebelů“. Článek vyšel u příležitosti udělení státních vyznamenání státních vyznamenání 28. 10. 2019. Jeho otec generál Jaroslav Selner obdržel Řád bílého lva in memoriam. Myslím, že tím byla korunována Jardova snaha o rehabilitaci jména svého otce, kterého si velmi vážil. S Jardou jsem se viděl naposledy na plese města v únoru 2019. Dali jsme si spolu panáka a v jeho očích byl vidět smutek. Vyčetl jsem z nich, že si toho v životě už moc neužije a článků už moc nenapíše.

Bohužel pak už jsme toho spolu moc nenapsali. Přišel covid museli jsme být doma, ale psát jsme mohli. I covidová epidemie se částečně podepsala na předčasném odchodu Jardy z tohoto světa. Vzpomeňme si tedy na něj v posledním dubnový den. Byl to skvělý člověk a výborný kamarád.

Ze života Jardy Selnera

Po absolvování Fakulty žurnalistiky na Vysoké vojenské škole se v roce 1976 stal redaktorem a později šéfredaktorem časopisu letectva a protivzdušné obrany státu. Poznal mnoho osobností, které proslavily naše letectví za války v Anglii i v pozdější době. Spolupracoval s řadou civilních i vojenských periodik, psal scénáře televizních a rozhlasových pořadů s vojenskou a leteckou tematikou. Po listopadu 1989 působil ve Vojenském historickém ústavu v Praze. V publikační činnosti se věnoval osudům osobnosti odboje, zvláště těch, o nichž se do té doby nepsalo vůbec, nepravdivě či okrajově, jako byl armádní generál Alois Liška. Vydal knihu Velitel wingu (1995), příběh generálmajora Jaroslava Hlada, velitele čs. stíhací skupiny ve Velké Británii. Dále pak pracoval jako editor zpravodajského oddělení deníku Právo.

Jaroslav Selner ml. si ze svého dětství pamatuje především to, jak si dokázali oba rodiče navzdory těžké životní situaci udržet hrdost a smysl pro čest. Když například nechtěla třídní učitelka Jaroslava přijmout do pionýrského oddílu, zašel jeho otec za ředitelem. Řekl mu, že jako dělník vykonává stejné zaměstnání jako prezident Gottwald a že proto nevidí důvod, proč by jeho syn nesměl navštěvovat pionýra. Ředitel musel souhlasit. Nejvíce na svém otci Jaroslav oceňoval, že při něm vždy stál, když se zapletl do nějakého konfliktu nebo hádky, že při něm vždy stál. I když věděl, že jeho syn něco skutečně provedl, tak se ho zastával, a teprve doma, v soukromí, mu vyčítal. V první třídě pamětník Jarda například prohodil plotem klu-

ka, který napadl jeho spolužačku. Když přinesl dvojku z mravů a musel vysvětlit, za co ji dostal, otec se ho opět zastal a řekl mu: „Pamatuj si, když někdo ublíží slabšímu, a natož děvčeti a zvláště takovému zákeřným způsobem, tak si nic jiného nezaslouží. Udělal jsi dobře!“ Stejně tak ho podpořil, když se v dospělosti chtěl hlásit do komunistické armády. Tehdy mu zdůraznil, že není tolik důležité, kde nebo jakému režimu člověk slouží, ale co dělá pro to, aby pomáhal své vlasti.

Poselství a odkaz generála Selnera v sobě jeho syn nese dodnes. Jeho příběh je nepochybně z těch, které by neměly zapadnout, jak tomu bylo po čtyřicet let komunistické vlády. „Lidé jako on nechtěli žádné hmotné statky, ale chtěli, aby se jim dostalo vděku národa v tom smyslu, že národ jim poděkuje, že díky nim (a nebyly jich desítky ani stovky, ale tisíce) se stala naše vlast vítěznou mocností druhé světové války. Toho bychom si měli vážit a měli bychom si to uvědomovat, protože to není vůbec málo.“

Vojákem byl i syn pana generála, Jaroslav Selner ml., který po odchodu z armády pracoval jako novinář a léta se snažil připomínat nejen odkaz svého otce, ale i dalších veteránů z druhé světové války.

V rodinné tradici pokračuje i vnuk Jan, který se zhruba před rokem stal vojákem z povolání. „Můj vstup do armády jistě ovlivnilo, že otec i děda byli vojáci, ale rozhodující byly spíše možnosti, které armáda nabízí,“ prozradil triatletický nadrotmistr, který slouží u Agentury logistiky.

Nosit jméno Selner vnímá jako závazek. „Často na to myslím

a snažím se, abych nedělal rodině ani svému jménu ostudu,“ podotkl skromně nadrotmistr Jan Selner. Svého dědu jako autoritu vnímal už jako malý. „*Otec mi o něm hodně vyprávěl. Byl jeho velkým vzorem. Mrzí mě, že se nedožil toho, že si jej strakoničtí vojáci z 251. protiletadlového oddílu zvolili za svého patrona. Myslím, že by jej to dojalo.*“

Také Jaroslav Selner ml. odvedl v armádě kus práce. O své kariéře ale příliš nemluvil. „Mnohem víc mluvil o jiných než o sobě. Vy-

znam jeho vojenské služby, kterou ukončil v hodnosti podplukovníka, jsem si paradoxně začal uvědomovat, až když jsem sám vstoupil do armády,“ uvedl nadrotmistr Jan Selner.

Podoba s otcem

Nabízí se otázka, jestli je vnuk Jan v něčem podobný svému otci nebo dědovi? „Ve vztahu k panu generálovi to nemohu posoudit, protože jsem jej osobně nepoznala. Ale pokud jde o jeho otce, mého

zesnulého manžela, řekla bych, že je spíš po mně,“ sdělila s úsměvem Hana Selnerová. „On je Selner fyzicky. Podobný je mu vzhledově. Povahově je ale pohodář stejně jako já. Manžel byl razantní člověk, někdy i impulzivní a v tom se mu Honza nepodobá,“ zhodnotila Hana Selnerová a současně prozradila ještě jednu zajímavost, a sice že se její syn i pan generál narodili 5. května.

Petr Čeněk

Martin Petiška slaví 75 let

Letošní rok se v našem regionu nese ve znamení významného jubilea. Svě „polokulaté“ 75. narozeniny oslavil v březnu spisovatel, jehož jméno i kořeny jsou pevně srostlé s naším dvojměstím – Martin Petiška. V literárním světě je sice znám pod řadou pseudonymů (Eduard Martin či Martin P. Edwards, Eduard Martin P.), pro nás však zůstává především Martínkem z pohádek svého tatínka a rodákem, který Brandýsu nad Labem a Staré Boleslavi zachovává celoživotní věrnost.

Narodil se do výrazně literárního prostředí jako syn uznávaného spisovatele Eduarda Petišky, autora dnes již klasických knih pro děti. Blízký kontakt s literaturou od útlého věku přirozeně ovlivnil jeho další směřování. Přesto si Martin Petiška postupně vybudoval svébytnou autorskou identitu, která tematicky i žánrově výrazně přesahuje rodinný odkaz.

Naše město pro něj není jen adresou v občance, ale hlubokým zdrojem inspirace. Historie a du-

chovní tradice Brandýsa a Boleslavi se prolínají celou jeho tvorbou. Jeho zájem o genealogii a kulturní kontinuitu (včetně vydávání známých šlechtických almanachů v nakladatelství Martin) je přirozeným vyústěním vztahu k místu, kde vyrůstal a které formovalo jeho vnímání krajiny, historie i identity.

Martin Petiška je mužem mnoha talentů a jeho tvorba je mimořádně rozsáhlá i pestrá. Uplatnil

se jako prozaik, básník, dramatik, publicista i editor. Významnou kapitolu představuje jeho práce pro rozhlas, kde vytvořil přibližně šest set pořadů a her různých žánrů – od reportáží a literárních pásem až po dramatickou tvorbu pro děti. Jeho texty vynikají jazykovou vytríbeností, imaginací a schopností oslovit široké publikum. Připravil také zhruba sto šedesát autorských zamyšlení pro Rádio Svobodná Ev-

ropa, v nichž reflektoval kulturní i společenská témata. Spolupracoval rovněž s československou televizí a filmem, čímž rozšířil své působení i do dalších médií. O mezinárodním dosahu jeho díla svědčí fakt, že mnohé texty vyšly nejen v češtině, ale i v angličtině, francouzštině, němčině či španělštině, italštině, ruštině, ukrajinštině, polštině, arabštině, japonštině i dalších jazycích.

Významnou součástí jeho činnosti je také práce editorská. Dlouhodobě se podílí na vydávání almanachů věnovaných šlechtickým rodům, čímž přispívá k popularizaci historických témat. Nakladatelství Martin vydalo již deset dílů Almanachu českých šlechtických a rytířských rodů a pokračuje v péči o další řady těchto cenných tisků. Tato aktivita jen dokládá šíři jeho zájmů a schopnost propojit literaturu s historií.

Martin Petiška je osobností, která dokáže propojit generace. Ať už píše pro děti, nebo se zamýšlí nad složitými historickými souvislostmi, vždy tak činí s vytříbeným jazykem a hlubokou empatií.

Přejeme panu Petiškovi do dalších let pevné zdraví, neutuchající inspiraci a mnoho dalších tvůrčích návratů k našim labským břehům!

-red-

Vojta Vančura rozezpíval město

Letošní rok přináší významné životní jubileum muži, jehož jméno je v našem souměstí synonymem pro lásku k hudbě, preciznost a neúnavnou organizačskou práci. Svě 85. narozeniny oslavil 25. února Vojtěch Vančura – rodák, který svůj profesní i umělecký život pevně spojil s Brandýsem nad Labem.

Vojtěch Vančura pochází z pozoruhodného rodinného prostředí, kde se exaktní myšlení vždy snoubilo s hlubokou kulturou. Málo

známým, ale o to zajímavějším faktem je, že pan Vančura je synovcem světoznámého astronoma Antonína Bečváře, zakladatele observatoře na Skalnatém plese a autora unikátních hvězdných atlasů. Tato rodinná vazba jako by předznamenala i jeho vlastní životní cestu: na jedné straně technická exaktnost (vystudoval geodézii na ČVUT a celý život působil jako zeměměřičský inženýr), na straně druhé neutuchající vášeň pro harmonii a krásu hudby.

Hudební základy získal u legendárních pedagogů – hru na klavír studoval u Věry Říčařové a violoncello u Josefa Čenka Klazara. V dospělosti studoval sólový zpěv u Anny Marešové a prof. Běly Chalabalové. Absolvoval také sbormistrovský kurz u profesora J. M. Dobrodinského.

Zásadní kapitola pro brandýskou kulturu se začala psát v roce 1988, kdy Vojtěch Vančura převzal po zesnulém Vilému Černíkovi funkci sbormistra pěveckého sboru Bojan. Pod jeho vedením sbor umělecky rozkvetl a repertoár

se rozšířil o oblast staré a duchovní hudby. Nezapomenutelným momentem zůstává prosinec 1989, kdy zazněla v kostele sv. Václava ve Staré Boleslavi Rybova Česká mše vánoční. Toto dílo uvedl sbor také v rakouském Gmündu v lednu 1990. Během své éry (1988–2019) nastudoval s Bojanem úctyhodných 250 titulů, včetně nahrávky mše Missa pro Patria od Josefa Klazara, která je jemu a Bojanu věnována. Od r. 1971 pražského sboru Canticorum iubilato a od roku 2007 je také členem a zpěvákem chrámového sboru Václav.

Jako předseda Kruhu přátel hudby se Vojtěch Vančura zasloužil o to, že naši občané mají každoročně možnost navštívit deset špičkových koncertů. Díky jeho kontaktům u nás vystoupily hvězdy jako Adam Plachetka (v roce 2009, kdy byl ještě na prahu své světové slávy), houslista, violista, hudební skladatel a pedagog Alexander Shonert, přezdívaný „sibiřský Paganini“ nebo legendární česká skupina Spirituál kvintet.

Z historie

Vojtěch Vančura je vzácným příkladem člověka, který dokázal propojit svět čísel a měření se světem tónů a emocí. Jeho celoživotní přínos pro Brandýs nad Labem a Starou Boleslav je stopou, která v čase nevybledne.

Přejeme panu Vančurovi pevné zdraví, neutuchající optimismus a mnoho radosti z hudby, kterou tak obětavě šíříte mezi ostatní!

-red-

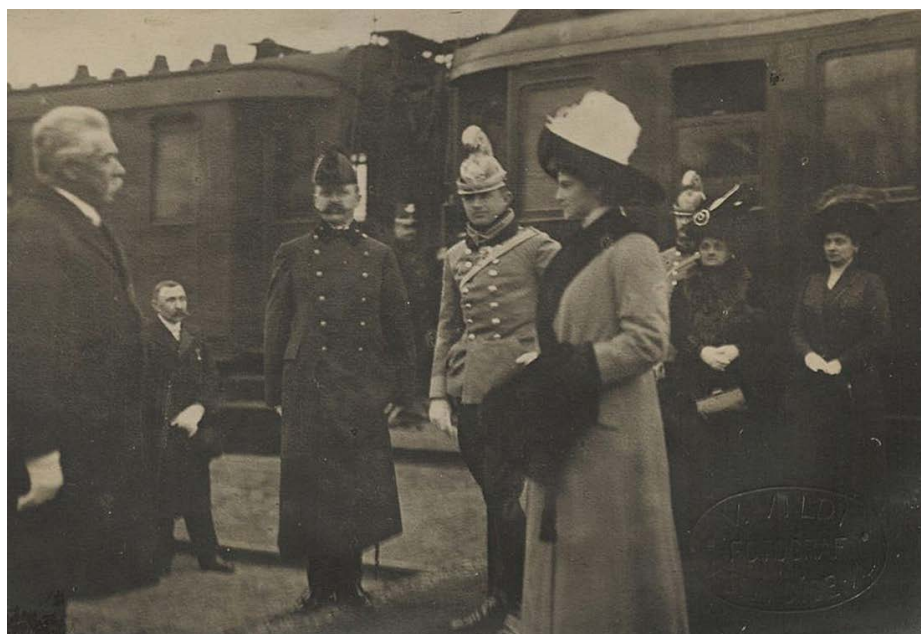

Návštěva Karla I. a Zity 28. listopadu 1911

Pro čtenáře **Nášeho Polabí** chceme zejména na základě dobového novinového článku publikovaného v **Pražských novinách** (k dohledání v **Kronice okresního hejtmantství z let 1908-1920**, viz ebadatelna.soapraha.cz/a/2658/) a poměrně hojného množství fotografií zmapovat sváteční úterý **28. listopadu 1911**. Uděláme si představu, jak vypadala výzdoba v ulicích, jak se k příjezdu stavěli místní měšťané a vůdčí osobnosti města, okresu i panské a státní správy.

Příjezd arcivévodského páru 28. listopadu 1911 do města

Příjezdu do Brandýsa předcházela svatba, jež se odehrála o měsíc dříve, konkrétně v sobotu 21. října 1911 na rakouském zámku Schwarza am Steinfeld ležícím asi 50 km jižně od Vídně, při které byl mimochodem pořízen první filmový záznam císařské rodiny. Následovaly líbánky v Re-

Uvítání na nádraží v Čelákovících tamním starostou Jindřichem Čurdou

ichenau a oficiální svatební cesta po jižní části habsburské monarchie, kdy mimo jiné pár zavítal na zámek Miramare u Terstu. Po této „jižní“ cestě zamířili již přímo na brandýský zámek, neboť v našem souměstí budoucí císař Karel I. sloužil u vojenské posádky.

Příjezd byl pečlivě plánován nejen, co se uvítacích ceremo-

nií týče, ale i výzdoby města. Tu zajišťovalo jak město samotné, tak i jednotlivci, kteří si zejména v případě výloh svých obchodů a provozoven dávali záležet. Upravovala se také městská zeleň, z budov vlály prapory, výkladce zdobily girlandy, věnce, stuhy, fotografie novomanželů nebo třeba monogramy „C“ a „Z“.

Slavnostní výzdoba nádraží v Touseňi

Chystaná trasa příjezdu vlakem vedla přes Čelákovice do Brandýsa. „Četné obce podél železniční trati, jíž projížděl zvláštní dvorní vlak, ozdobeny byly prapory. Zvláště pěkně okrášlila se stanice Touseň. Ale i v ostatních obcích okresu zavlála na věžích kostelů a farách, na školách a úředních budovách zdoba praporová, v níž snoubily se harmonicky barvy bíločervená, černožlutá a červeno-

modrá. Dřevčice, Stará Boleslav i vzdálenější obce Jenštejn, Vinoř aj. ozdobily se prapory. Také z král. hlav. města Prahy zavítalo velice mnoho obecnstva do Brandýsa, aby bylo přítomno slavnostnímu vjezdu jasných manželů.“ Zdá se tedy, že výzdoba byla směřována nejen na železniční trať z Čelákovic, ale i do obcí na trase mezi Prahou a Brandýsem.

Uvítání arcivévodského páru těsně po vystoupení z vlaku na nádraží v Brandýse

Čelákovické nádraží

Dvorní vlak přijel do Čelákovice chvilku před 14.20. Novomanželé zde vystoupili, načež je uvítal čelákovický starosta Jindřich Čurda, za což arcivévoda Karel česky poděkoval. Žákyně Věnceslava Vlasáková, dcera učitele Františka Vlasáka, pronesla báseň a po předání kytic „v arcivévodských barvách“ a představení dalších důležitých osob v čele s děkanem Přecechtělem, čehož se chopil okresní hejtman Kladrubský, přešel arcivévodský pár „na druhou stranu nádraží, kamž mezitím přesunut byl dvorní vlak z kolejí dráhy severozápadní na koleje dráhy bývalé společnosti státní dráhy“. Celá tato čelákovická procedura trvala patrně 12 minut, alespoň by pro to svědčila novinová zmínka: „Za bouřlivého volání ‚slávy‘ odjel dvorní vlak po 12ti min[utové] přestávce směrem k Brandýsu n[ad] L[abem].“

Výzdoba čelákovického nádraží

„Nádraží bylo vkusně dekorováno v barvách říšských, zemských a bourbonských, zelení, květinami, zvláště krásnými chrysanthemy. Na vyvýšeném podiu postaveno bylo poprsí [tj. busta] Jeho Veličenstva císaře a krále [tj. Franze Josefa I.].“ Školní mládež byla oděna ve „slovanských krojích“. Na nádraží stála též slavnostní brána s nápisem: „Salve“, kterou pár prošel při přesunu ke kolejím směřujícím na Brandýs.

Brandýské nádraží

Příjezd vlaku ohlašovaly celému Brandýsu a okolí rány z hmoždířů.

Do Brandýsa vlak dorazil kolem 14:55. „Hudební kapela pěšího

Z historie

pluku čís. 11, jež s velitelem hudby setníkem Stirsou a kapelníkem Píčmanem zvláště z Prahy přijela, zahrála hymnu rakouských národů [tj. „Zachovej nám, Hospodine...“].

Po vystoupení ze salónního vozu uvítal urozený pár místodržitel František kníže Thun-Hohenstein. Následoval proslov okresního starosty Jindřicha Žerta. Karel I. opět česky poděkoval. Vzápětí svou zdravici přednesl brandýský starosta dr. Jiskra, a to nejprve česky k arcivévodskému páru jako celku, poté německy přímo k arcivévodkyni Zitě, a nakonec znovu česky k oběma novomanželům. Karel obšírně česky a krátce i německy (zjevně, aby manželka rozuměla) poděkoval. Při projevech obecenstvo opakovaně provolávalo „sláva“. „Poté podala slečna Beatrice Fettrová nejjasnější paní arcivévodkyni jménem dam města skvostnou kytici z růží. Její c. a k. Výsost paní arcivévodkyně Zita podala slečně Fettrově ruku, poděkovala jí velice srdečně a věnovala jí drahocennou broží s insigniemi císařského domu. Paní hrab[ěnk]a Kristina z Aichelburgů, předsedkyně Spolku červeného kříže, podala Její c. a k. Výsosti paní arcivévodkyni rovněž kytici.“ Okresní hejtman následně představil význačné hosty (mezi nimi i členy staroboleslavské kapituly).

Arcivévodský pár se po uvedených ceremoniích odebral „do čekárny dvojřadím přítomných, kteří provolávali nadšené ‚sláva‘“. V čekárně Zita obdržela další květiny. Karel vyšel ven a „za zvuků císařské hymny kráčel podél fronty čestné setniny dragounského pluku čís. 7 před nádražím postavené pod vedením rytm[istra] Dudka.“

Proslov okresního starosty Jindřicha Žerta na nádraží v Brandýse

Po přijatých hlášeních nasedli novomanželé „do kočáru a jeli za bouřlivého provolávání ‚sláva‘ do města.“

Výzdoba brandýského nádraží

„Nádraží Brandýs n[ad] L[a-bem] – město dekorováno bylo nádherně zelení a prapory v barvách bílo-červené, černo-žluté a červeno-modré. Uprostřed upevněn byl znak rakousko-uherský, po stranách jeho znak císařského domu a vévodství parmského.

Čekárna I. a II. třídy proměněna byla v salon bohatě zelení a stříbrošedými látkami se žlutými draperiemi vyzdobený. Peron proměněn v malý sad a rozprostřen po něm ohromný zelený koberec, sahající až ke třetí koleji. Přes něho přehozen dlouhý, cihlově červený běhoun, probíhající čekárnu vestibulem až doprostřed silnice před nádražím.“ Uvedenou dekoraci navrhl stavitelský adjunkt H. Flatt.

Proslov starosty města Dr. Václava Jiskry na nádraží v Brandýse

Předání kytice slečnou Fetterovou na nádraží v Brandýse

Přejezd na zámek

Před kočárem Karla a Zity „jeli v prvním voze [automobilu] starosta dr. Jiskra, v druhém [automobilu] okres[ní] hejtman dr. Kladrubský. Za ekypáží nejjasnějších manželů následoval čestný průvod 7. dragounského pluku. V druhém kočáře jeli J[eho] J[asnost] Zdeněk kníže z Lobkovic s nejvyšší hofmistryní Kristinou hraběnkou Thunovou, v třetím adjutant pana arcivé-

vody hr[abě] Walderdorf a dvorní dáma baronka Ludwigstorffová, ve čtvrtém dvorním povoze komorné.“

Trasa přejezdu od nádraží na zámek vedla Pražskou ulicí, přes náměstí, kolem budovy okresního zastupitelstva dále do Královické ulice s odbočkou na Plantáž skrze tehdy ještě stojící bránu. Na této trase byly zbudovány přinejmenším tři slavobrány:

1) na počátku Pražské ulice nedaleko nádraží (u ní měli své místo členové obchodního grémia, cyklisté a Sokolové, za ní pak ještě před budovou pošty kovopracovníci, místní spolčenstva, baráčníci a vysloužilci korunního prince Rudolfa);

2) na rohu náměstí při výjezdu k budově okresního zastupitelstva (dámy, hasičské sbory);

3) na zděné bráně vjezdu na Plantáž z Královické ulice (spolek vojenských vysloužilců).

Po celou trasu lemovalo silnicí tisícíhlavé jásající obecenstvo tvořící koloně svého druhu špalír. „Při vjezdu na náměstí uvítali hlásatelé stojící na tribunách slavobrány fanfárami z ouvertury k Smetanově opeře ‚Libuší‘ Jejich císařské a královské Výsosti. Vjezd do zámku byl skutečně triumfální.“

Před zámek utvořil oddíl 7. dragounského pluku špalír. Po levé straně vchodu do zámku bylo zřízeno podium s dvěma piedestaly, na nichž spočívala poprsí

Představení členů staroboleslavské kapituly arcivévodovi Karlovi na nádraží v Brandýse

Špalír dragounů před zámek či na Plantáži vítající novomanžele

Z historie

arcivévodky Karla a arcivévodkyně Zity. U těchto bust „shromáždila se školní mládež v krojích selských, národních, selky i sedláčkové, z nichž někteří v pozadí věncili hlavy arcivévodských manželů. Před skupinou touto, vroubenou věncem drobounkých družiček, stanul roztomilý pár, který s kyticemi očekával příjezdu nejjasnějších hostů. Hošík připravený měl kytici z fialek a lilií, dívka z růží červených i bílých.“ Přítomné byly četné dámy včetně baronek či hraběnek (na protější straně pro ně organizátoři zřídili speciální tribunu).

„Poněkud stranou těsně u vchodu do zámku, strážného dvěma dragouny, zaujalo místo úřednictvo zámku a panství“ tehdy ještě patřící Ludvíku Toskánskému. Od zmíněné zámecké brány se až k zámeckému parku táhl špalír tvořený školními dětmi i obecnstvem.

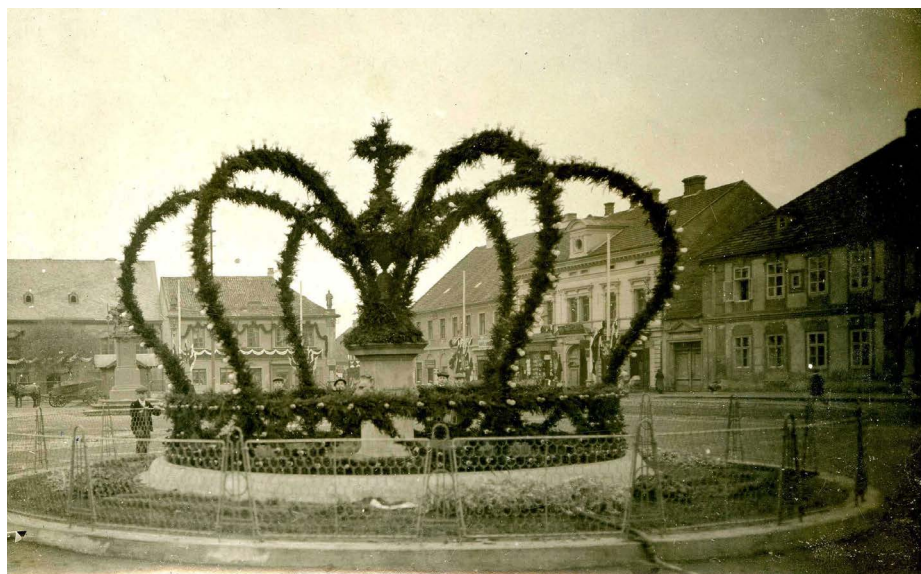
Nedlouho po čtvrt na čtyři byl od brány mezi Královickou ulicí a Plantáží dán signál, že se kolona

Slavobrána v Pražské ulici

s novými obyvateli zámku blíží. „Když dvorní ekypáže za nadšeného provolávání slávy zastavily, uvedl pan okresní hejtman dr. Kladrubský nejjasnější novomanžele před podium holdujících dětí.“ Následoval proslov žáka 5. třídy obecné školy Jana Glossauera k arcivévodovi Karlovi, kterého následovala žákyně 3. třídy Anděla Rácová s proslovem k arcivévodkyni Zitě, který

zakończyła zvoláním: „Vítejte nám!“, což následně sbor dětí třikrát zopakoval. Proslovy těchto dvou dítek ještě chvíli za všeobecného jásotu pokračovaly. Následovalo představení vybraných učitelů i úřednictva zámku, načež „u vchodu do zámku samého podala pak dcera pana hospodářského rady slečna Fanny Möllerová Její Výsosti kytici.“

Kašna na náměstí upravena do podoby královské koruny s žárovkami elektrického osvětlení

Slavobrána u budovy okresního zastupitelstva při výjezdu z náměstí (v pozadí matně patrná úprava zděné brány vjezdu na Plantáž do podoby slavobrány)

Výzdoba domů v dnešní Olbrachtově ulici – MUDr. Zítka (v pozadí zámecká věž)

„Jejich Výsosti uchýlili se pak za opětného bouřlivého provolávání slávy do svých komnat, kde později přijali důstojnický sbor 7. drag[ounského] pluku.“

Výzdoba brandýských ulic

„Dekorace všeobecná s prapory barev zemských, říšských i král[ovského] rodu bourbonského doplňovala se přes den [myšleno 27. listopadu] jak u soukromníků, tak i ve výzdobě veřejné, a hlavně k večernímu osvětlení.“

Slavnostní výzdoba domů v dnešní Olbrachtově ulici – lahůdkářství U Schwabů

V den příjezdu novomanželů (28. listopadu) bylo již od rána v ulicích mnoho lidí. Z Pražské ulice se přirozeně vytvořila svého druhu promenáda. Poklidné korzo bylo často rušeno „příjezdem ekypáží a hlavně četných automobilů z Prahy, které zaujaly valnou část náměstí brandýského před sochou svatojánskou“.

„Za branou [mezi Královickou ulicí a Plantáží] v aleji jírov-

ců v sadě dosti rozlehlém [tj. na Plantáži] lemovala cestu, po níž se nejjasnější novomanželé bráti měli k dočasnému sídlu, dvojřadí stožárů s festony z chvoje brandýských lesů těsně až k zámku. Postranní stěny před ním ztápěly se v dekoracích barvy žluté a jemně zelené.“

Večerní osvětlení

„Jakmile nastal soumrak, byl uspořádán k zámku lampionový průvod. Večerní průvod [tvořený z velké části členy všemožných místních spolků] shromáždil se před starobyrou radnicí v 7 hod[in] večer... Průvod ubíral se uličkou u Branžovských do Stříbrné ulice a touto na náměstí Palackého [tj. dnešní Masarykovo], dále přes náměstí Komenského plantáží k zámku. Tam přednesl pěvecký spolek „Bojan“ serenádu a vojenská hudba pěš[ího] pl[uku] č. 11 tři hudební kusy... Pan arcivévoda stál se svou jasnou chotí u otevřeného okna a volal dolů: „Překrásné, děkuji!“ Paní arcivévodkyně, usmívajíc se, se ukláněla. Za serenády byl poblíž zámku vypálen ohňostroj.“

Slavnostní výzdoba domů v dnešní Olbrachtově ulici – celkový pohled od Fetterova domu směrem ke Staré Boleslavi

Z historie

Překrásná byla plantáž... Kolem kočáru vznešených manželů utvořili důstojníci dragounského pluku pohyblivý řetěz, držíce se za ruce, aby zabránili návalu obecenstva, které tlačilo se ke kočáru a chtělo Jejich císařské a královské Výsosti zblízka viděti. Jejich císařské

a královské Výsosti jeli k městu v otevřeném kočáře, aby si prohlédli osvětlení. Městská slavnostní brána při ústí Pražské ulice na náměstí, jakož i vévodská koruna nad kašnou improvizovaná zářily v jasu pestré barevných žárovek a propůjčovaly stejně jako ostatní

nejrůznější světelné efekty obrazu města kouzlo benátské noci, do jejich magické nádhery barev zaznívaly zvuky vojenského koncertu, kterým byl včerejší program slavnosti ukončen.“

Martin Hůrka, historik OMPv

Medaile vydaná k sňatku Karla I. a Zity

V říjnu tohoto roku si připomínáme 115 let od sňatku arcivévodvy Karla Františka Josefa (od roku 1916 poslední rakouský císař Karel I.) s arcivévodkyní Zitou Bourbon – Parmskou. Tento významný akt se udál 21. října 1911 v dolnorakouském Schwarza am Steinfeld na tamním zámku.

Z vídeňské mincovny vzešla k této příležitosti vydaná vládní ražba medailového charakteru z patinovaného bronzu o průměru 55 mm a váze 64,60 g. (viz vyobrazený exemplář). Zajímavostí této medaile je, že má přímou spojitost s Brandýsem nad Labem, respektive se stejnojmenným zámekem, jehož kontury lze na rubní straně snadno rozpoznat. Autorem této raritní medaile je rakouský medailér a ocelorytec Franz Kounitzky,

Líc medaile

ky, narozený ve Vídni 15. 6. 1880 a zesnulý tamtéž 23. 12. 1928. Tento umělec absolvoval vídeňskou Akademii výtvarných umění a byl trvale zaměstnán ve vídeňské mincovně. Svá díla označoval iniciálou „FK“ v různých variacích (nebo též „F. Kounitzky“).

Pro lícni portrétní stranu medaile byla jako předloha zcela bezpochyby použita známá zasnubní fotografie. Oproti fotografii jsou snoubenci, zrcadlově prohozeni, pokud pečlivě porovnáme obě ztvárnění, odhalíme řadu dalších odchylek od původní fotografie (např. u Zity absence boa přes rameno). Stylizovaná iniciála „FK“ je v kruhu a nalezneme ji z našeho pohledu nad pravým Karlovým ramenem.

Na rubu medaile je muž v popředí, který splétá kruhovou květinovou girlandu, v pozadí je zámek s mostem přes řeku, říční břehy lemuje vegetace. Opis: dole: „= ZUR – VERMÄHLUNG = 1911“, dále zleva doprava: „ERZHERZOG = KARL = FRANZ = JOSEF = = PRINZESSIN = ZITA v.- PARMA =“.

Nyní soustředíme svoji pozornost na samotné ztvárnění rubní strany medaile a zamysleme se, co by nám mohla obrazová náplň na ní sdělovat. Ústředním motivem je muž splétající květinovou girlandu na

květinový věnec. Dle názoru paní Aleny Krčálové (přednášela o Karlovi a Zitě v brandýském muzeu v roce 2022) by se mohlo jednat o génia habsburského rodu, což je podle mne možné. Spolu s brandýským zámekem v pozadí tvoří celek jakousi alegorii šťastné budoucnosti. Po tragédiích a skandálech v císařské rodině (dokonaná sebevražda korunního prince Rudolfa, nerovnorodý sňatek následníka trůnu Ferdinanda d'Este s Žofií Chotkovou) vzbuzoval mladý krásný pár oprávněné naděje. Medaile jako celek nám dává možnost nastolit poměrně odvážnou hypotézu, že se mohl Karel ideově podílet na její celkové podobě. Je totiž všeobecně známo, že si zámek oblíbil a už snad tehdy spřádal plány na jeho koupi. Kromě medaile a sympatií, které jej pojily k městu a zám-

Rub medaile

Z historie

ku však nemáme nic konkrétního, co by tuto úvahu podpořilo. Pro ztvárnění zámku s mostem mohla posloužit autorovi medaile jedna z četných dobových pohlednic.

V případě této medaile se jedná o velmi vzácnou ražbu, která mi je známa zatím jen v jednom exempláři. Jedná se tak o raritu jak vyraženým množstvím, tak i rubním námětem, neboť jsem dosud neza-

znamenal žádnou analogii u obdobných příležitostných ražeb.

Miloš Hummel, spolupracovník OMPv v oboru numismatiky

Literatura:

HAIMANN, Petr: Slovník autorů a zhotovitelů mincí, medailí, plaket, vyznamenání a odznaků – se vztahem k Čechám, Moravě, Slezsku a Slovensku (1505–2005), Praha 2006, s. 65.

HUMMEL, Miloš: Zámek Brandýs nad Labem na medaili ke sňatku Karla I. a Zity, Numismatický časopis 3,4 – 2023, s. 7–9.

NOVÁK, Milan: Náš arcivévoda císař a král Karel I. Rakouský v městě Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi, Brno 2011, s. 61.

Zahradníci na trůně i na zámku

Motto: „Jen jediná koruna je úcty hodná: koruna stromu.“

Mimořádné stromy lze vyhlásit za stromy památné, které požívají větší zákonnou ochranu než ty ostatní. Kromě vysoké ekologické hodnoty by měly mít i hodnotu historickou nebo kulturní, prostě být něčím výjimečné. Takové jsme v zámecké, neboli Panské zahradě, vytipovali hned tři. Spolu s tehdejšími Polabským sdružením ochránců přírody jsem se na podání žádosti o vyhlášení stromů za památné (což mimochodem může učinit prakticky kdokoliv, kdo podá k příslušnému orgánu ochrany přírody náležitě podanou a odůvodněnou žádost) v roce 2012 podílela i já. Zákon umožňuje tomu, kdo podává takovou žádost i to, aby navrhl, jaký bude mít strom oficiální název. Tak bude, respektive nyní je, veden i v celostátním seznamu památných stromů.

Císař František, kterému byla příroda více než moc

Nejstarším památným stromem v „Panské“ je nynější „*Lípa císaře Františka I.*“

V souvislosti s pobytem tohoto císaře v roce 1813 byl upraven

Lípa císaře Františka I.

i předzámecký prostor, tzv. „Plantáž“. Cesta od jižní brány byla osazena kaštanovým stromořadím a po obou stranách založen park s lipami. Napadne vás asi, že důvodem pojmenování památné lípy je právě ona známá souvislost mezi brandýským zámkem a schůzkou tří císařů, kdy zde rakouský císař hostil své spojence proti Napoleonovi, ruského cara Alexandra I. a pruského krále Bedřicha Viléma III. Ale náš důvod byl jiný. Tento císař František byl nadšeným zahradníkem.

A nejen to, byl vědecky fundovaným botanikem, podporoval expedice, které mu přiváželi cizokrajné rostliny, zakládal nejkrásnější zahrady zejména ve Vídni a jejím okolí. Vídeňská Hradní zahrada, Schönbrunn, zámek Laxenburk – to jsou živé připomínky tohoto „Blumenkaisera“ (Květinového císaře), který strávil každou volnou minutu raději u rostlin než mezi lidmi. Jako každý habsburský panovník se musel i František vyučit nějakému řemeslu, jak velela chvályhodná ro-

Z historie

dová tradice. František se stal samozřejmě zahradníkem. Ve vídeňském Schönbrunnu vytvořil mezinárodně uznávanou Holandskou zahradu, v níž rostlo největší množství rostlinných druhů na světě. Nebudoval ji pouze pro dvořany, své příbuzné nebo botaniky, ale i pro své Vídeňáky. Chtěl je nadchnout pro zahradničení, a kdo měl zájem o pěstování vzácnějších ovocných stromů, mohl si odnést zadarmo roub pro vlastní potřebu. Mnohem více času než své rodině, ba co hůř i než vládnutí, věnoval studiu květin, keřů i stromů. A nejen studiu, ale i rostlinám jako takovým: ve svém ošuntělém šosatém kabátě a klobouku, který přežil Napoleona, pracoval na zahradě a dělal to, co ho bavilo nejvíce: zahradničil. Ono mu to také šlo lépe než vládnutí. Příroda mu byla vždy milejší než moc. A ještě na jedno dobrodružství nesmíme zapomenout: František I. zpřístupnil v roce 1804 Královskou oboru, nebo-li Stromovku, Pražanům.

Vládní agendu tak pomalu ale jistě přesouval na svého nechvalně známého kancléře Klemense Metternicha. To on byl ten zlý a František I. zůstával tím dobrým císařem!

Ale abychom kvůli pojmenování po tomto zvláštním císaři nezapomněli na strom samotný. Jedná se o lípu malolistou, synonymum lípu srdčitou (*Tilia cordata*) s rozložitou korunou o průměru zhruba 18 metrů, výšce 15 metrů s obvodem kmene 320 centimetrů (průměr kmene více než 1 metr), jejíž stáří se odhaduje na více než 200 let. Při odhadu stáří se uvádí tolerance plus minus 15 let. Kdybychom se drželi onoho plus, mohla být i ona vysazena na počest návštěvy císaře Františka I. My tomu chceme věřit. Za památ-

ný strom byla oficiálně vyhlášena v roce 2013.

Arcivévoda, který kupoval pozemky, aby zachránil jejich přírodní krásu

Druhým památným stromem je „Dub Ludvíka Salvátora“.

Brandýské panství spravoval arcivévoda Ludvík Salvátor Toskánský od roku 1870 do své smrti v roce 1915. Byl velmi vzdělaný, kromě mimořádného jazykového nadání (hovořil plyně 14 jazyky!) se od mládí zajímal o přírodní vědy, které studoval i na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Na rozdíl od Ferdinanda I. byl spíše než zahradníkem krajinným architektem a především ochráncem přírody, napsal i řadu vědeckých knih. Na Malorce, kde střídavě žil, udržoval své panství Miramar částečně v původním stavu, měl úctu k přírodě, zakazoval kácet stromy a lovit zvířata, zakládal vlastně první chráněná území. Tam, kde to bylo vhodné, budoval na ostrově rozsáhlý komplex zahrad a parků s výsadbami olivovníků, palem, nechal zbudovat parkové cesty, altány, i vyhlídkové terasy s výhledem na moře. Byl vlastně vizionářským ekologem a zároveň krajinným architektem. Zcela výjimečným počinem bylo to, že nekupoval pozemky pro zvětšení svého majetku ani pro ekonomické či zemědělské využití, ale proto, aby zachoval jejich přirozenou krásu, přírodní hodnotu a zachránil je před zničením. Vykoupil velkou část pobřeží mezi obcemi Valldemossa a Deiá, aby zabránil jeho zástavbě, a spojil jednotlivá sídla soukromými cestami, které byly lemovány výsadbou.

Na přelomu 18. a 19. století mnohé z renesančních či barokních zahrad v Evropě podlehly novému

Dub Ludvíka Salvátora

stylu a byly přeměněny na tzv. anglický park, dnes správněji přírodně - krajinařský park, který měl představovat ideální krajinu přinesenou až do bezprostředního okolí šlechtického sídla. Park, jenž budil zdání přirozenosti, byl ve skutečnosti složitě vymodelován člověkem. Dle císařského otisku stabilního katastru z roku 1842 je patrné, že také v zámecké zahradě v Brandýse třetí terasa a část druhé byla přetvořena v přírodně-krajinařském stylu. Tak zahradu nalezl i Ludvík Salvátor.

Jedním z oblíbených zahradních dubů byl i štíhlý, sloupovitý dub letní (*Quercus robur 'Fastigiata'*), který byl v zahradnické praxi znám již v 18. století. Habitem připomíná spíše topol vlašský, ve starší odborné literatuře je dokonce nazýván „anglický dub“, ačkoliv pochází z Německa. Tento tvar lze množit pouze vegetativně, nikoliv generativně, výsevem žaludů. Do komerčního pěstování se dostal po roce 1783, kdy byl poprvé úspěšně roubován. Tento specifický, spontánně vzniklý tvar stromu byl nalezen v lese u Darmstadtu v Německu. Tento slavný exemplář je jakousi pramáti všech sloupovi-

Z historie

tých dubů. Odborníci odhadují, že vyklíčil kolem roku 1450! Během napoleonských válek, v roce 1806, byl prý původní strom v Německu tak ceněn, že k němu i francouzský generál nechal postavit ozbrojenou stráž, aby zabránil jeho pokácení.

Ten náš, v zámecké zahradě, je asi 140 let starý, takže ho opravdu mohl nechat vysadit arcivévoda Ludvík Salvátor. V 60. letech minulého století v rámci rekonstrukce s cílem návratu k pravidelné zahradě byla většina starých stromů pokácena. Tento krásný dub byl zachován a je dodnes jedním z nejoblíbenějších a nejkrásnějších stromů u zámku. Je živou památkou na Ludvíka Salvátora, který stromům

rozuměl, hluboce je obdivoval a miloval. Jak jinak by mohl napsat na sklonku života dílo, jež nese název *Písně stromů* (v originále *Liedern der Bäume*)? Kniha měla zvláštní ideu, popsat stromy podle šumu listů, pohybujiícího se ve větru, poznat podle sluchu i jednotlivé druhy.

„Dub Ludvíka Salvátora“ má výšku téměř 28 metrů, obvod jeho kmene je 3 metry. Má dostatek místa ke svému rozvoji a je to zdravý a krásný exemplář. V roce 2013 byl tento „zámecký“ dub vyhlášen památným stromem. Ještě starší a mohutnější exemplář je vysazen i chráněn u staroboleslavské rezidence, kterou vlastnil starší bratr Ludvíka Karel Salvátor.

Na závěr a pro úplnost: tím třetím památným stromem je v Panské zahradě ještě jasan ztepilý, zvaný jen místopisně „*Jasan pod Rudolfínkou*“. Možná by se byl mohl jmenovat Rudolfův jasan, protože i císař Rudolf II. byl milovníkem zahrad, byl přece nazýván „*Hortorum amator et admirator*“ – milovník a obdivovatel zahrad. Jenže v jeho době tu růst ještě určitě nemohl, je mu „teprve“ nějakých 190 let.

Úctu, péči a ochranu nás všech si však zaslouží zcela jistě všichni tito tři mlčenliví pamětníci dob dávno minulých. A nejen oni. Všechny stromy.

Kateřina Vaculová

Stavba sokolovny v Brandýse nad Labem

Tělocvičná jednota Sokol patří k významným pilířům spolkového a společenského života v Brandýse nad Labem již více než jedno a půl století. Založena byla v roce 1868 a od samého počátku stála v jejím čele trojice výrazných osobností – Antonín Foitl, Jan Fetter starší a Jan Fetter mladší. Jednota tehdy sružovala 123 členů.

Jedním z prvních významných milníků bylo slavnostní svěcení spolkového praporu, které se uskutečnilo 6. června 1870. V počátcích své existence však sokolové neměli vlastní zázemí, a tak cvičili na různých místech po městě. Využívali například dvoranu soukromého domu, který později ustoupil výstavbě nové měšťanské školy, dále prostory hotelu Koruna či dokonce kostel sv. Vavřince na Nižším Hrádku.

Myšlenka vybudovat vlastní sokolovnu se zrodila až v roce 1895,

kdy bylo založeno družstvo pro její výstavbu. Samotná realizace pak nabrala rychlý spád – základní kámen byl slavnostně položen 30. srpna 1903 a již 10. července 1904 byla budova předána svému účelu. Náklady na výstavbu tehdy činily přibližně 34 tisíc korun, ačkoliv dobové prameny uvádějí i částku 40 tisíc korun. Sokolská jednota postupně rozšířila své zázemí také o venkovní hřiště o rozloze 10 tisíc metrů čtverečních, které pořídila za 50 tisíc korun.

Přepis zápisu v sokolské kronice z roku 1903:

12. února valná hromada za účasti 32 členů a zvoleni:

Starostou Schönfelder Bedřich
místostarostou: Chlebeček Josef
do 7. května

kdy se vzdal

náčelníkem: Kodera Jan

a do výboru: Prácheňský Stanislav, jednatelem, Slocký Prokop, pokladníkem, Hakl Leopold, správcem domu a místonáčelník Dragoun Eduard, Šulc J., Vildt Jan, Schmied, Vlček Antonín, Müller Karel, náhradníky Salamánek Karel, knihovník a člen výboru od 19/7, Frída František a Prácheňský Václav,

revisory účtů Bláha Josef, Rynda Jan a Hadrbolec Václav.

Usneseno, aby jednota znovu přihlásila se do svazku Sokolské župy Barákovy.

Když vzdal se místostarosta Chlebeček Josef své funkce, zvolen byl na mimořádné valné hromadě 11. května za účasti 34 členů Dr. Zítek František.

Dne 14. června vzdal se místostarosta Dr. Zítek a v mimořádné valné hromadě za účasti 37 členů, z nichž 30 mělo právo hlasovací,

Z historie

místopředsedou: Dragoun Eduard.

Čestnými členy jmenováni na této mimořádné valné hromadě bratří:

Chmelař Václav a

Salamánek Karel

Jednotě v Zásadě jmenováno a zasláno 49 knih.

Župního sletu v Kostelci n. Lab. dne 31. května účastnilo se 30 bratří s praporem z nichž cvičilo 26 a mimo to cvičilo 13 dorostenců.

K slavnosti 10.letého trvání jednoty v Lysé n/Lab. dne 29. června konán výlet za zúčasti 18 bratří v kroji s praporem a v měsíci červenci účastnilo se 16 bratří v kroji slavnosti 10.letého trvání sokola v Čelákovcích.

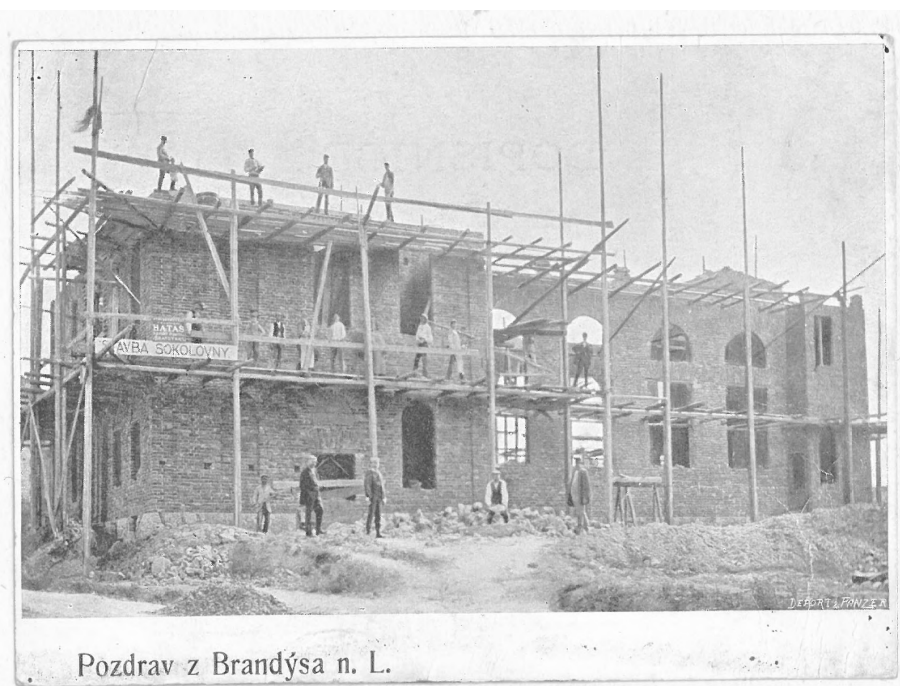
Redakcí bratra Eduarda Dragouna vydán byl slavnostní věstník za účelem položení základního kamene ku stavbě vlastní tělocvičny, celkem 5 čísel, které pro archiv neuchovány.

Na oslavu 35.letého trvání jednoty konán dne 2. srpna okrskové cvičení na ostrůvku, jehož se zúčastnilo 32 bratří v kroji, cvičilo 16 mužů, 15 dorostenců, 15 žáků z naší jednoty a prvně cvičily v Brandýse n/L. i ženy počtem 21.

15. a 16. srpna účastnili se 4 bratří v kroji sletu v Českých Budejovicích a 3 z nich cvičili.

30. srpna konána slavnost položení základního kamene ku stavbě sokolovny v Brandýse n/L. péčí Družstva pro vystavění sokolského domu v Brandýse n./Lab.

Družstvo vzniklo v roce 1895 po oslavě 25.letého trvání jednoty a činnost jeho podrobně jest napsána v pamětní knize Družstva

Pohlednice ze stavby brandýské sokolovny

a zápisech a schůzích. Zde pouze krátce uveden jest výtažek z dějin.

Ustanovující valná hromada konaná dne 25. ledna 1893. Smělá myšlenka postavení vlastní sokolovny našla dobrou půdu a v krátké době čítalo družstvo 80 členů.

Prvým předsedou družstva byl zvolen pan Stanislav Trojan, lékárník, místopředsedou MUDr. Jan Paičl, jednatelem Prokop Stocký, pokladníkem Frant. Hav. Kotouček a do výboru Bedřich Šubert, Frant. Melichar, Adolf Zehr, náhradníky Hochman M.V. a Václav Růžek, revisory účtů Antonín Šváb a Josef Hausser.

Po celou dobu trvání jevílo družstvo činnost jen v tom směru, že žádná příležitost jemu neušla, z níž by pro pokladnu nějakého prospěchu dosíci se mohlo, by se co nejdříve dosáhlo cíle vytknutého.

Od první valné hromady byli předsedové mimo již jmenovaného Stanislava Trojana: Fr. Melichar,

JUDr. Václav Jiskra a od r. 1899 stál v čele obětavý a osvědčený starosta Sokola Bedřich Schönfelder.

V roce 1898 daroval Okresní výbor v Brandýse n/Lab. družstvu pozemek na okresním šterkovišti čís. katastru 302/15 ve výměře 424 m² s podmínkou., že stavba do dvou roků pod střechu přivedena býti má. Na další žádost byla lhůta stavební prodloužena až do konce roku 1903.

Návrh na stavbu byl přijat valnou hromadou 17. března 1903 a výbor zmocněn s přípravnými pracemi započítí.

Ve valné hromadě dne 10. června 1903 zadána na základě ofertního řízení stavba staviteli Františku Hatašovi z Brandýsa n/Lab. za nejmenší podání K 34 000,-.

Stavba provádí se dle sloučených plánů p. Jana Heindla, stavitele a Stanislava Šiečka, architekta v Žižkově a stavitele br. Hataše.

Projektů na stavbu došlo devět, z nichž první cena K 200,- přičtena

Z historie

návrhu J. Heindla a St. Šimečka ze Žižkova a druhá cena K 100,- projektantům architektům Vojtěchu Piklovi a Václavu Vejrychovi z Král. Vinohrad.

Dne 22. června 1903 započato s kopáním základů.

Při započetí stavby mělo družstvo přes 11 000,- korun hotovosti.

Většími obnos na stavbu přispěli:

K 1000,- obec Brandýs n/L.

K 400,- okresní zastupitelstvo mimo staveniště

K 422,44 Společnost „Krokodilu“ na Ostrůvku

K 330,- Občanská záložna v Brandýse n/Lab.

K 200,- Karel Freund de Champeps

K 1234,84 dar tří spolků Zpěváckého spolku Bojan Spolku divadelních ochotníků a [neuveдено]

Mimo to rozmnožili stavební

fond přečetní jednotlivci. Zvláštní zmínky zasluhují též ti, jež bezplatným dovozem materiálu stavebnímu fondu značně přispěli.

Slavnost položení základního kamene konala se za četného účastenství jak místního tak i okolního lidu.

V 10 hodin sešli se korporace a spolky v továrně Melicharově, odebrali se ba staveniště Sokolovny, kde zpěvácký spolek „Bojan“ zapěl Bendlův „Chorál národa českého“ a po prosloveh starosty Bedřicha Schönfeldra slavnostní řeč proslovil br. Viktor Rašín, načež hudba zahrála hymnu „Kde domov můj“ a zpěvácký spolek zapěl od Bendla „Svůj k svému“.

Na to přistoupeno k poklepům na základní kámen, který pochází z lomů zápských a věnován byl Františkem Choděrou ze Záp a Františkem Maškem ze Stránky.

Hudba zahrála opětně národní hymnu, načež uloženy listiny do základního kamene a tento zazděn.

O 1 ½ hodině odpolední seřadily se korporace a jednotky Sokolské a v průvodu odebraly se na Ostrůvek, kde provedena prostná cvičení dorostem sokola Brandýs n/Lab. Slavnost zakončena věnečkem u Koruny. Čistý výnos slavnosti činil K 4271.72 a věnován ve prospěch stavby sokolovny.

9. listopadu oznámeno, že jednota přijata do svazku sokolské župy Barákovy.

Knihovna čítá celkem 748 svazků. Na zakoupení knih věnováno 50 K.

Cvičeno bylo v 84 hodinách s úhrnou návštěvou 897 borců, průměrně 10,7. Dorost cvičil v 64 hodinách v počtu 622, průměr 9,7

Použité prameny:

HUMMEL, Miloš. Pamětní medaile brandýského Sokola. Muzejní listy. 2025, roč. 2025, č. 1, s. 8-9.

Kronika brandýského Sokola

-red-

Výzvy všem pamětníkům

Město připravuje publikaci přibližující historii sportu v našem dvojměstí. V současné době se připravuje první díl této sportovní kroniky, zachycující období od poloviny devatenáctého století až do roku 1960. Do té doby existovala dvě samostatná města, v nichž se sport odehrával pod hlavičkou oddělených sportovních subjektů.

Redakce ML se obrací na všechny sportovní kluby, organizace, sportovce a pamětníky o zapůjčení fotek, kronik, článků, písemností či sportovního náčiní a dalších pomůcek ze sportovního prostředí (dresy, programy, zápisy, soupisky, registrační průkazy, míče, náradí, obuv, cvičební pomůcky aj.). Pokud o něčem víte nebo máte něco ve své úschově, prosím pište Petru Čeňkovi na e-mail petrcenek@seznam.cz nebo volejte 739 038 499, který se těší na zajímavé sportovní historické příběhy. Sportovci a občané se mohou těšit na první díl městské sportovní historie, snad se podaří ji dát dohromady do konce roku.

Autobusová doprava mezi Brandýsem a Prahou je nedílnou součástí života v našem městě. Mnozí z nás v Praze pracují, studují, jezdí za sportem, zábavou, kulturou, historií, kamarády, kulinařskými či pivními hody. A protože blízkost naší matičky dává našemu dvojměstí další životní kredit, stalo se dojíždění do Prahy nedílnou součástí našich životů. Považujeme ho za samozřejmost se vším, co k němu patří i nepatří. Ale víte, že autobusová doprava mezi Polabím a pražským centrem funguje již od roku 1911, tedy více než 115 let? V seriálu o historii autobusového cestování se vám budeme snažit přiblížit všechno o typech autobusů, řidičích a cenách. Nebudou chybět ani příběhy inspirované dojížděním. Vzhledem k tomu, že existujících materiálů není mnoho, přivítáme vaše příspěvky k tématu z jakékoliv doby. Na seriálu se bude podílet i ČSAD a bývalí zaměstnanci tohoto podniku, pamětníci. Věřím, že i díky vašim příspěvkům bude autobusový seriál čtivý. Příspěvky pošlete na e-mail petrcenek@seznam.cz.

Autobusová doprava do Prahy (1. díl)

Vždy jsem si myslel, že autobusová zastávka je a odjakživa byla na brandýském náměstí. Je to logické umístění pro centrum veškerého dění ve městě. A abych řekl pravdu, nikdy mne nezajímalo, kdy přijel první autobus do města.

A najednou vím, že koncesi k provozování autobusové dopravy mezi Prahou a Brandýsem nad Labem po Říšské silnici pražsko-liberecké získal v červnu roku 1911 brandýský obchodník Max Bischitzský (Byšický). Dne 21. června byla zakoupeným autobusem provedena komisionální cesta určenou trasou. Psalo se o pojižďce, což je pro nás příliš zastaralé slovo.

Autobus Laurin & Klement s výkonem pouhých osmnácti až dvaadvaceti koňských sil měl vyjíždět z Prahy od tehdejšího hotelu U anglického dvora. Dnes budovu mjíme, když spěcháme ulicí Na Poříčí od nákupního centra Palladium ke stanici metra Náměstí Republiky. Je to hotel Atlantic, čp. 1074/9. A já si myslel, že to bylo autobusové nádraží Florenc, odkud jsem za svého mládí v přeplněném autobusu cestoval já.

Trasa byla naplánovaná přímo přepychově. Zastávky byly v Praze u hotelů a za Prahou u hospod. Ostatně ve většině případů jsou tam dodnes. Odjezdy z Poříčí byly od soboty 24. června, kdy byla zahájena pravidelná doprava, tři za celý den. První odjezd autobusu byl v osm hodin třicet minut, druhý v jedenáct hodin třicet pět minut a třetí v šest hodin večer. Kdo zmeškal, prošel se a naplánoval si noční návrat do Brandýsa.

Autobus jede Pražskou ulicí směrem ku Praze

Z Brandýsa se vyjíždělo ráno už v šest hodin padesát minut. Kdo zmeškal, mohl jet v deset hodin přesně a pak až v pět hodin večer. Jestli kočí od koňských povozů brali stopaře, nevím.

Ovšem ve sváteční dny a o nedělích přibýly dva odjezdy z Prahy navíc, a to pět minut po půl třetí odpoledne a také v jedenáct hodin v noci, což brandýským návštěvníkům kulturních pražských zařízení muselo vyhovovat. Z Brandýsa pak přibyl spoj s odjezdem v jednu hodinu deset minut odpoledne a v devět hodin deset minut večer.

Kromě řidiče, který je velice důležitý, se do autobusu vtěsnalo neuvěřitelných dvanáct lidí. Cesta z Prahy do Brandýsa byla spočítána na jednu hodinu a dvaadvacet minut. Cena byla jedna koruna a čtyřicet haléřů. Velice mě tak začal zajímat úsek z Podolanky od hostince U Tržických po Rokycanskou kapli, který ještě v nedávné době byl zlým snem řidičů maďarských

„harmonik“ značky Ikarus, nejen v zimním období. Jako bychom už zapomněli na cestování, kdy sedící neměl šanci se ve své cílové stanici z přeplněného autobusu dostat a stojící počítal každou minutu, kdy tu šanci dostane i on.

A kde byla konečná i výchozí stanice v Brandýse nad Labem? Onoho léta roku 1911 se jezděvalo od a k hostinci Na Vinohradech s číslem popisným 84/22 na Pražské ulici. Takže přece jen od hospody k hospodě.

Petr Enc

Automobilové spojení s Prahou. Oznámili jsme již, že p. Max Bischitzký obdržel povolení k automobilovému spojení Brandýsa s Prahou. Automobil bude jezdit z náměstí brandýsského k severozápadnímu nádraží v Praze čtyřikrát denně. — Dostali jsme již do redakce mnoho dotazů, jak a kdy tyto automobily budou jezdit a kolik bude stát jízda tam a zpět. Naši vážení čtenáři odpustí, že jim upřímně sdělíme, že v této věci nepolezeme za panem Bischitzkým pro vysvětlení. Kdyby byl chtěl, mohl nám to oznámit v zájmu obecnosti a také svém již dávno. Nyní, kdy už se jízda zahajuje, nechť svůj podnik oznámí inseráty.

Karlínské listy č. 21, roč. 9, 20. května 1911

Povodeň v Brandýse nad Labem v červnu 1926 aneb Byla povodeň před sto lety stoletá?

Každé město má svou významnou událost a také významnou živelní pohromu, alespoň jednu. Bývá to často požár, povodeň, vichřice, případně epidemie. V případě Mělníka je to např. ničivý požár v roce 1681, v případě Chrudimi povodeň v roce 1804. Jak je to ale s Brandýsem nad Labem?

Jeden můj známý z Mnichova mne před časem upozornil, že sám původní název města Brandejs odvozený z němčiny může souviset s hromaděním ledu. Nemusí to být ale pravda. Justin Prášek uvedl na obranu názvu Brandejs v odporu k prosazenému Brandýsu toto: „*důsledně ve spise svém jmenného tvaru Brandejs nad Labem [používám] a liším se tím od jmenného tvaru Brandýs, po roce 1860 zaváděného a teď již užívaného úředně. Činím tak proto, že jest jmenný tvar Brandejs oprávněně historicky i zvykem lidovým, kdežto tvar Brandýs povstal teprve za dob novějších a ze snahy, která se pokoušela znetvořit i historický Karlštejn v Karlštýn, anebo dokonce v Karlův Týn. Listiny užívají výhradně tvaru Brandejs*“. Vypadá

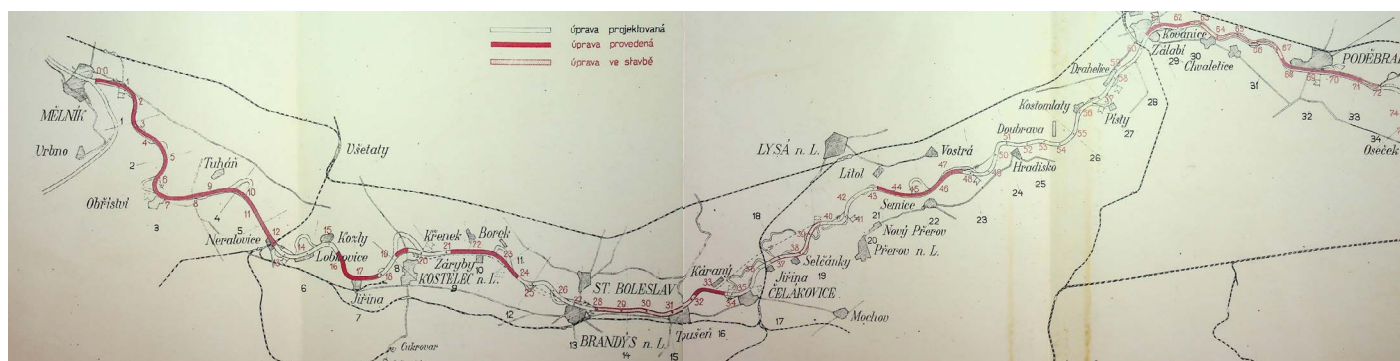
to jako pěkný „oslí můstek“ k zdůvodnění četných zimních povodní i s ledem, které v Brandejsu či Brandýsu bývaly, ale aktuální oteplování je trochu vytlačilo z naší perspektivy. Na obranu názvu Brandýs zmíníme název saského města Brandis, které nemůžeme pominout. A neměli bychom přejít fakt, že letos v červnu to bude sto let od povodně, která patří k těm největším, alespoň v posledních 180 letech, které Brandejs či Brandýs prožil tak jako Stará Boleslav. S jejím hodnocením je ale trochu problém.

Krátce z povodňové historie

Mezi nejvýznamnější zdejší povodně patří opravdu extrémní zimní případy v letech 1595, 1761, 1775, 1845 a 1846. Platí to, pokud se díváme jen na Brandýs anebo i na širší souvislosti v Polabí. Letní povodně ale nejsou nijak pozadu. Je zatím velkou otázkou, zda voda Labe vystoupila výš v únoru 1595 anebo červnu 1804. V Nymburce nás přesvědčuje svědectví Františka Josefa Vaváka. Podle něj byla horší povodeň v červnu 1804 než v zimě 1595, alespoň podle „znamení“ na

Labské bráně. Situaci v Nymburce nemůžeme mechanicky přenést do Brandýsa kvůli přítoku Jizery, který bilancování povodňové vody podstatně ovlivňuje. Vůbec nejvyšší vodní stav, který najdeme v literatuře, je 385 cm při povodni v březnu 1845. Je odečten ze značky, která se dochovala v jedné pořiční mapě Labe z roku 1907 i s její polohou. Tento vodní stav byl přepočítán do škály vodočtu v Brandýse. V poválečném soupisu značek středního Labe obsaženého v publikaci Trejtnar (1978) už značku 1845 v Brandýse nenajdeme. Následná povodeň v lednu 1846 byla ovšem ještě vyšší, voda tekla asi 20 cm přes kamenný inundační most. Podle dalších zpráv o rozdílu výšek 1845 a 1846 např. v Kostelci –Lobkovicích (45 cm) můžeme uvažovat o vodním stavu přes 400 cm (600 cm dnes).

Od dob těchto dvou povodní 1845 a 1846 hladina Labe až dodnes vystoupila nejvýš na 370 cm, a to v červnu 1926. K tomu kronika Brandýsa¹ dodává, že to bylo jen o 10 cm méně než roku 1845. Což je přibližně pravda (bylo to asi 15 cm) Další povodně, jako ty

Obr. 1 úseky regulovaného Labe jsou sytě červeně, v roce 1927 ještě plánované úseky jsou červeně přerušované

¹ Pamětní kniha Brandýsa nad Labem (1836–1950)

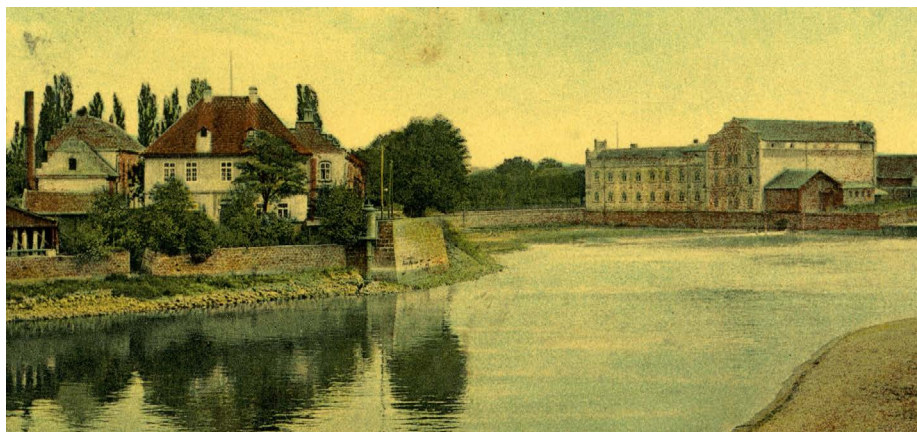
Z historie

v létě 1858 a zimě 1862, roku 1876 a 1879, ani povodně z doby, kdy začaly podél Labe vznikat „úřední vodočty“, nevystoupily výš než 350 cm (dnes 550 cm).

Jaký vliv měla regulace Labe?

Mnoho bylo napsáno o regulaci středního Labe, o jeho nezbytnosti, užitečných a také jizvách, které polabské krajině způsobila. Dnes ale jde o to, že proces započatý kolem roku 1904 a ukončený z velké části ve 40. letech 20. století probíhal nejdříve od Mělníka proti proudu. Ve hře bylo současně splavnění Vltavy do Prahy a později do Českých Budějovic. Prvotní plán byl postup proti proudu Labe. Později se ukázalo, že je potřeba postupovat jinak, takže např. kolem roku 1907 probíhala regulace v Pardubicích a v roce 1914 v Poděbradech. Regulace Labe zahrnují i dolní Jizeru, aby byly ochráněny stavby budovaného Káranského vodovodu a vodáren. Brandýs nad Labem ale zůstal dlouho mimo stavební aktivity. Je to pro nás důležité. V roce 1926 nebylo koryto Labe v Brandýse ještě upravené, jak se můžeme přesvědčit v plánu středolabské studie (Kolektiv, 1927), ze které čerpáme (obr. 1).

V našem případě se jednalo jak o úpravu Labe, tedy jeho převedení do pravidelného a poněkud kapacitnějšího a stabilizovaného koryta, úpravu jeho trasy, ale také splavnění Labe. To bylo do té doby jen „vorosplavnou“ řekou, požadované parametry pro obchodní plavbu nemělo. Studie středního Labe měla přinést odpověď na otázku, jak změni budovaná úprava a součinnost s novými

Obr. 2. Pohled na limnigraf v Brandýse, někdy po roce 1902

přehradami parametry budoucích povodní. Pro nás je také cenným zdrojem dat právě o povodních v roce 1926. Autoři studie vzali za základ obě velké povodně, tu v lednu i tu červnovou. Tyto dvě povodně a další vybrané největší případy (1891, 1897, 1907 a 1920) z období 1882–1926 posloužily jako cenný datový materiál. Všechny tyto povodně prošly v Brandýse ještě neregulovaným profilem, jak vidíme ze stavu regulačních prací v roce 1927 (obr. 1). Proto regulace Labe neměla v roce 1926 žádný vliv na vztah mezi průtokem a vodním stavem v Brandýse.

První vodočet a památný limnigraf v Brandýse nad Labem

Vodočet v Brandýse byl zřízen na tehdy novém mostě² roku 1882. Byla to dřevěná lať na prostředním pilíři kamenného mostu. V roce 1902 byl osazen „samopisný vodočet“ nebo limnigraf. Je to, tedy byl

třetí nejstarší limnigraf v Čechách, a to po Praze a Loubí u Děčína (obr. 2).

V době povodně v roce 1926 existovala v Brandýse nad Labem již dlouhá řada denních pozorování vodních stavů (dvakrát až třikrát denně) opatřených poznámkami o počasí, ledových jevech apod. Jak se odečítaly vodní stavy, popsal autor Našeho Polabí (Anonymus, 1926): „V Brandýse děje se to samočinným měřidlem v budce proti bývalé boleslavské vinopalně, kde pero s plavátkem³ v řece spojené samo kreslí výši vody na proužek papíru otáčený hodinovým strojem. Toto měřidlo má na starosti brandýský pan poříčnický... Hlásí se denně stav vody vodočtému (hydrografickému) oddělení zemské zprávy politické“.

Nula tohoto vodočtu se dvakrát změnila (tab. 1) a v roce 1934 byl

Nula vodočtu	posun	Vodočet hlavní	Vodočet v náhonu
1882		166,357 J (165,957 Bpv)	
1934	+2,4 cm	166,381 J (165,981 Bpv)	165.997 (165.597 Bpv)
1943	-200 cm	164,380 J (163,981 Bpv)	165.597

Tab. 1 Údaje o změnách nuly vodočtu v Brandýse nad Labem

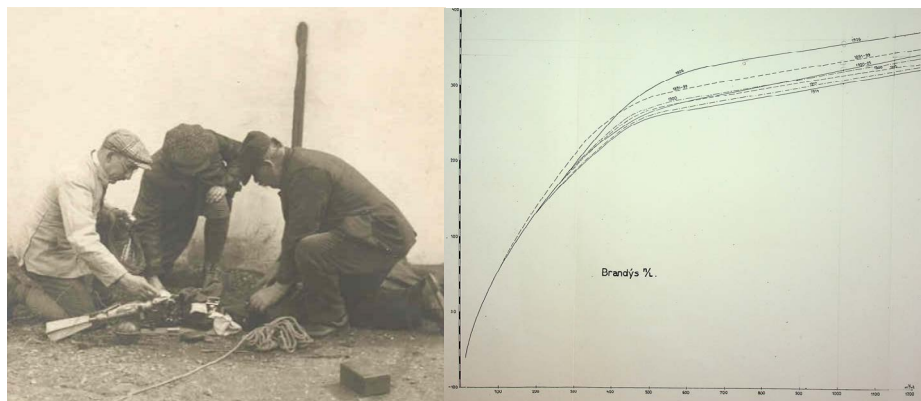
² Nýtovaný most byl postaven na kamenných pilířích v roce 1878 železárnami v Sobotíně. O 4 roky později na něm byl instalován hydrografickou komisí Království českého vodočet

³ Ve skutečnosti šlo o plovák v kolmé šachtě spojené kanálem s řekou

Z historie

zřízen ještě vodočet v kanále pod mlýnem na levé straně. Třetím pozorovatelem, který se staral o provoz vodočtu i limnigrafu, byl Václav Petřík, poříční dozorce v okrese Brandýs nad Labem.

Abyste bylo možné stanovit průtok řekou, je potřeba provádět tzv. hydrometrická měření. Ta se na Labi prováděla běžně z pramice napříč řekou. Za povodně by bylo takové měření nebezpečné, proto se provádělo těžkým závěsným „křídlem“ z mostu anebo jen hozením plováku. To se provádělo v Brandýse jediným možným způsobem, totiž ze silničního mostu. Na obrázku (obr. 3) vidíme inženýra Zdeňka Róna a další dva kolegy, jak takové křídlo chystají v roce 1926⁴.

Obr. 3 Skupina hydrologů s hydrometrickým křídlem se připravuje k měření (vlevo Zdeněk Rón). Obrázek vpravo ukazuje různé varianty vztahů mezi vodním stavem a průtokem v Brandýse nad Labem mezi lety 1882 až 1926.

⁴ Zdeněk Rón (1889–1948) byl původem z Vysokého na Jizerou, byl známou osobností a prosadil se i jako básník a autor povídek, románů a také jako dramatik. Snímek není z Brandýsa, ale snad z Týna nad Vltavou, je ale z roku 1926. Je však pravděpodobné, že červnového měření se Rón účastnil. Dobře to ukazuje přístroje a také ty, kdo hydrometrii prováděli. Právě v roce 1926 publikoval Rón povídkovou sbírku *Proudy a přístavy*.

⁵ Měření za povodní byla vzácná. K dispozici je v Brandýse měření k roku 1917, a to 19. dubna při stavu 295 cm byl zjištěn průtok ca 840 m³/s. Podle několika měřených bodů byly určeny průtoky za povodně v roce 1917. Podle dalších měření byla vyhodnocen průtok za povodně 1920, při stavu 340 cm na 1200 anebo dokonce 1400 m³/s! To byla podle dnešního pohledu stoletá voda. V průběhu povodně 1926 byla prováděna v Brandýse tři měření, měřilo se 7. a 8. června a pak znovu ještě 11. a 18. června. Vyhodnocení měření tehdy ukázalo při vodním stavu 338 cm překvapivě jen 785 m³/s. To je mimochodem dosti diametrální rozdíl proti vyhodnocené kulminaci 1920!. Proto byl kulminaci vodního stavu 370 cm přisouzen průtok 1170, tedy méně než v roce 1920.

Měření se prováděla v době sucha 1904, za povodně v roce 1917 a také za povodně 1926, ale ne v době kulminace⁵. Tato měření se provádějí, aby zohlednila změny v průtočném profilu v Brandýse a kdekoli jinde. Jenže mezi měřeními v roce 1917 a 1926 uplynulo jen 9 let ale rozdíly mezi výsledky jsou značné. Z toho důvodu je největší kulminační průtok od počátku měření v roce 1882 ten dosažený v lednu 1920 a nikoliv v červnu 1926. Je to přesto, že v roce 1926 vystoupilo Labe o 30 cm výš. Aniž tento údaj budeme zpochybňovat, divit se můžeme. To je důvod, proč kulminační průtok 20. června 1926 není hodnocen jako stoletý.

Zimní povodně roku 1926

Povodeň způsobily tání sněhu a zejména vydatnými dešťovými

srážkami. Od 29. 12. muselo převážně pršet i na horách. Ve dnech 20. prosince 1925 až 4. ledna 1926 uvádí studie o středním Labi (*Kolektiv, 1927*) až 270 mm srážek na horách v dešti sněhu, pod horami většinou pršelo (s úhrny srážek 50 až 80 mm). Situace se podobala příčinou zmíněné lednové povodni v roce 1920, kdy na brandýském vodočtu voda dosáhla 340 cm.

V lednu 1926 to bylo o něco méně, jen 314 cm. Autor článku v *Našem Polabí* (*Anonymus, 1926*), který vyšel před sto lety upozornil že: “ při letošní zátopě předpovědělo vodopisné oddělení již před novým rokem, že nejvyšší stav v Brandýse nad Labem bude v noci z 2. na 3. ledna a sice ve výši 314 cm, chyba je jen pouhý centimetr“. Ve skutečnosti byl v popsanou dobu (2. až 3. 1. 1926) vodní stav ještě mezi 295 až 304 cm a kulminace byla dosažena o 24 h později. Ve výkazu Václava Petříka, brandýského poříčního dozorce a zkušeného pozorovatele najdeme kulminaci brzy ráno 4. ledna mezi 3. a 9. hodinou. Nicméně je to úspěšná předpověď, vodní stav nepřekročil ten očekávaný.

S touto povodní a následnou povodní v lednu 1928 je spojený

Obr. 4 Pohled na rozvodněné Labe v Brandýse nad Labem při některé zimní či jarní povodni 20. let 20. století (foto atelier Dvořák), vlevo. Snímek vpravo je určen v kronice Staré Boleslavi jako povodeň v lednu 1926 (foto atelier Dvořák, pamětní kniha Stará Boleslav)

zajímavý místopisný problém, totiž otázka, ke které povodni přiřadit známý snímek (obr. 4 vlevo) pořízený ze zámku v Brandýse fotografem atelieru Dvořák. Druhý snímek (obr. 4 vpravo) je přesně datován na leden 1926 v kronice Staré Boleslavi.

Ačkoliv je u prvního snímku popisek s rokem 1928, musíme pochybovat. Pozorovatel vodočtu v roce 1928 posílal mimořádná dvouhodinová hlášení, takže průběh povodně známe dobře. Podle nich 20. dubna 1928 mezi 13 až 18. hodinou voda dosáhla stavu jen 290 cm. Zdá se ale, že voda na snímku je výš, a to přes 310 cm. Je to tedy snímek povodně 1920, 1926 anebo 1928? Letní povodeň lze vyloučit ze zjevných důvodů. I dnes můžeme dekódovat, jak vysoko voda vystoupila. Umožňují nám to kvádry mostního pilíře a ozdobná konzola, na níž se nacházel tehdejší limnigraf (obr. 5 nahoře). Kvádry (kromě horní dozdívkky) i konzola tu byly i před sto lety a stále tu v březnu 2026 jsou. Jejich výška je 40 cm. Vodní stav je téměř stejný jako za povodně 2006 (obr. 5 dole). Na snímku je proto spíš vodní stav

ca 310 až 320 cm, tedy víc než bylo maximum v roce 1928. S velkou pravděpodobností jde o dva snímky pořízené krátce po sobě. Oba vytvářejí téměř panoramatický obraz povodně z 5. ledna 1926, a to od mostu až po Houštku, jez, oba mlýny a pivovar.

Autorem snímku je podle popisku atelier Dvořák. Je tedy možné, že je autorem Rudolf Brunner Dvořák, dvorní fotograf Ferdinanda d'Este?. Jenže slavný fotograf zemřel zapomenut v roce 1921. Autorem může být spíš atelier Dvořák sídlící přímo v Brandýse nad Labem. Nová povodeň byla ještě 14. března 1926, kdy vodní stav dosáhl téměř jen 279 cm⁶.

Hrom bije dvakrát do stejného místa – předehra a příčiny povodně

Po lednové a březnové povodni přišla další v červnu. Příčina byla jednoduchá, přšelo v několika vlnách silně celý červen. Srážky měly dvě až tři vlny, první na začátku měsíce, druhou 6 až 5. června a třetí 13 až 16. června. Divoké počasí bylo již koncem května 1926, účinky bouře s krupobitím

a lijavcem na Budějovicku a Pošumaví popisuje deník Pošumavský kraj (č. 23 z 3. 6. 1926). Pro naši oblast byly důležité události a přívalové srážky 5. a 6. června. 1926. Ty postihly území kolem Poděbrad, Nymburka, Městce Králové, Bělé pod Bezdězem a Benátek nad Jizerou⁷. Události měly celostátní význam. Byly tak podstatné, že zprávy uveřejňoval i list z jihu Čech. (*Pošumavský kraj* č. 24 10. 6. 1926). Silné dešťové srážky naplnily kapacitu půdy již po první vlně,

Obr. 5 Vodní stav na horním snímku souhlasí s vodním stavem za vrcholu povodně v dubnu 2006 (dole), tedy 315 cm (podle současné nuly vodočtu 515 cm)

⁶ Pamětní kniha obce Staré Boleslavi (1951)

Z historie

a to hned začátkem měsíce. Sled událostí v blízkém povodí Klenice popisuje během druhé vlny inženýr Josef Zelený v obsáhlém dvoudílném článku: „*Katastrofální povodeň dne 5. června byla způsobena prudkým deštěm, který trval od 5 hodiny ranní do 14. hodiny odpo. s krátkými přestávkami; spadlo za jejich trvání 54,6 m/m srážek. Bohužel, nebylo možno zjistiti intenzitu tohoto deště. Půda byla po předchozích deštích nasycená vodou a větší část její musela proto odtéci.*“ (Zelený, 1926). Kronika Předměřic nad Labem⁸ potvrzuje vysokou nasycenost půdního profilu a patrně následky odtoku z polí po silných deštích takto: „*Tvoří se prameny, kde nikdy nebyly... ve statku u Uzlíků, teče silný pramen skrze stodolu, že musí přecházet po dřevěch, takéž u Nováků-dole. U Baušů silnice a cesta rozbředla... ve sklepích všude vody na metr, v hostinci u Strnadů plovou sudy s pivem*“⁹.

Mezi nejdešivější místa v okolí Brandýsa (obr. 6) patřila v další vlně srážek stanice Skorkov-Otradovice, kde do rána 13. června napršelo 11 mm, do rána 14. června 39 mm a do dalšího rána 15. června 40 mm, tedy 90 mm za tři dny. To je víc než např. u Mnichova Hradiště u Dneboha, kde to bylo jen 60-70 mm/3 dny (a došlo později k sesuvu). Za stejné tři dny napršelo v Josefově Dole 150 mm.

Za dva týdny tak napršelo v horách 200 až 300 mm. Všude kolem Brandýsa byly srážkové úhrny za toto období 150 až 200 mm. Markvartická plošina a Sobotecko měly úhrny přes 200 mm, extrémní dopady se dotýkaly i oblastí kolem Mnichova Hradiště, kde došlo právě kolem zmíněného Dneboha k skalnímu sesuvu¹⁰.

Jak reagovaly Labe a Jizera?

Silné srážky vedly k odpovídajícím vlnám vzestupů Labe a také

Obr. 6 mapa dešťových srážek od 1. do 17. června 1926 (Kolektiv. 1927)

k stále vyšší nasycenosti půdních profilů. Znamená to, že před poslední rozhodující vlnou srážek již půdní profily v celém Polabí žádnou volnou kapacitu prostě neměly. Největší podíl na průtoku Labe měl tentokrát Orlice¹¹ a u Brandýsa Jizera (celkové srážky zde byly přes 200 mm). Příspěvek horního Labe byl menší¹². Můžeme snadno identifikovat tři vlny vzestupů vodních stavů v Brandýse (obr. 7), a to

⁷ V druhé vlně srážek do rána 6. června 1926 silně pršelo na Benešovsku (ca 60–70 mm), ale také kolem Brandýsa nad Labem. Stanice v Sudově Hlavně naměřila do rána 6. června 1926 denní srážkový úhrn 45 mm, v Brandýse a Sojovicích změřili pozorovatelé 56 až 57 mm, v Košátkách 65 mm, v Hlavenci 71 mm, v Měšicích a Vinoři bylo až 73 mm, v Odolené Vodě dokonce 82 mm. Můžeme si tedy představit rozvodnění Vinořského, Mratinského, Hlavnovského a dalších potoků v oblasti. Na vrchovině mezi Sobotkou a Domousnicí kolem Markvartic ten den napršelo 40 až 63 mm, reakce byl zkázonosná.

⁸ Farní kronika obce Předměřice nad Jizerou (*Předměřice nad Jizerou kronika, 1844–1938, SOkA Mladá Boleslav*)

⁹ Tamtéž

¹⁰ Zde pramení Mrlina a nedaleko u Sobotky i Klenice. Oba toky měly katastrofální stoleté průtoky. Klenice zničila předchozí regulace, Mrlina se vylila z hrází, tekla do oblasti někdejších velkých rybníků kolem a zatopila obec na Křínecku. Intenzivní srážky vedly i k podmáčení podkladu pískovcových skal u Dneboha, kde o něco později 27. 6. 1926 došlo k památnému sesuvu, jehož následky jsou dodnes v učebnicích geologie. Před deseti lety mu byla věnována odborná konference (<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/90.-vyroci-katastrofy-u-Dnebohu>).

¹¹ Významnou povodeň měla Divoká Orlice, zde šlo asi dvacetiletou vodou a pak Orlice pod soutokem, tady se jednalo o 50letou vodu. Takže hlavní příspěvek středního Labe byl průtok Orlice (ca 450 m³/s), který představoval víc, než kolik teklo nad Hradcem Králové, z Labe, Úpy a Metuje- Proto byly vrcholové průtoky v Opatovicích kolem 750 m³/s, od Pardubic do Poděbrad asi 880 m³/s.

¹² Příspěvky horního Labe, Úpy a Metuje byly kolem 100 m³/s, to znamená, že horní směrem od Krkonoš Labe mělo jen malou povodeň, asi pěti, snad 10letou vodu, ne větší.

Z historie

2. června, 8. června a „dvojnou“ 17. až 20. června. Trend kulminací je vzestupný, což potvrzuje celkově zhoršující se situaci nasycenosti půdních profilů a stále intenzivní deště.

Jizera kulminovala v Tuřicích ze 16. na 17. června, přitom dosáhla přes 400 m³/s, (tedy asi 10 až 20leté vody). Labe v Brandýse dosáhlo při třetí vlně povodně prvního maxima, které bylo ovlivněné Jizerou kolem poledne 17. června (346 cm). Pro situaci v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi můžeme doložit fotografický materiál, který pochází od různých autorů. Kromě atelieru Dvořák, fotograf i jistý Jirásek. Ten zachytil velký kmen topolu¹³, který voda podlemlela v Hluchově. Zřítíl se na před inundačním mostem v Hluchově a poškodil telegrafní vedení (obr. 8).

„Labské maximum“ dorazilo až o 3 dny později 20. června. Pozorovatel a pořiční dozorce Václav Petřík poznamenal, že to bylo od 8 do 16 ha.. Ve studii z roku 1927 byl odhadnut průtok na 1174 m³/s. Vodní stav 370 cm by odpovídal 570 cm na dnešním vodočtu, to je vodní stav asi o 40 až 50 cm větší

Obr. 8 Kulminace 8. června (280 cm), pohled na inundační most v Hluchově a padlý velký topol (Pamětní kniha Staré Boleslavi)

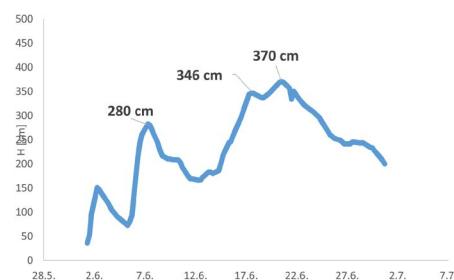
než velká povodeň v březnu 2006. Pan Zrnovský zachytil několika snímky situaci v zatopených lázních Houštka, které byly celé pod vodou (obr. 9).

Staroboleslavská kronika obsahuje asi dvě stránky textu popisující zatopené domy v Hluchově a v lázních v Houštce. Je velmi podstatné, že v popisu povodně nechybí zmínka o prudkém proudu vody v bezedné tůni a o zatopení silnice u křížku do Nového Vestce. To potvrzuje, že Jizera tekla svým původním korytem kolem Vlčího Krtí do Staré Boleslavi. Právě zanedbání této skutečnosti, může hrát jistou roli při nesrovnalostech vyhodnocení průtoku.

Pršelo, jak zdůrazňují především farní kroniky, celý „Medard“, resp. před i po něm, následovaly povodně, neúroda brambor a protože louky kolem Jizery i Labe byly pod vodou, senoseč nebyla nebo byla bídná. To najdeme u kronikářů Skorkova, Popovic a pisatelé farních kronik Předměřic na Jizerou

Obr. 9 Kulminace povodně 20. června (370 cm), situace v lázních Houštka

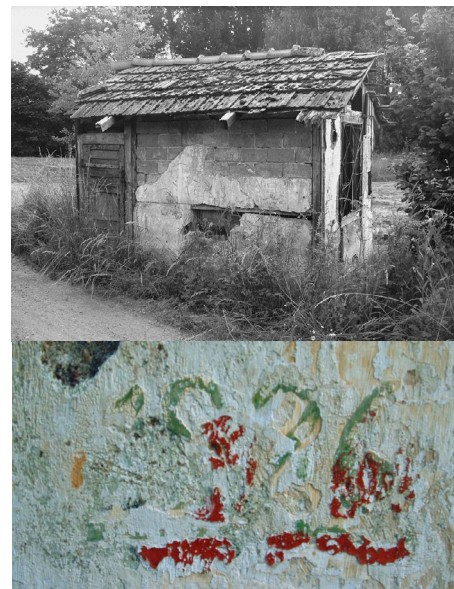

Obr. 7 Průběh vodních stavů v Brandýse nad Labem v červnu 1926

a Kostelního Hlavna. Po povodni zbyla jedna památka, je to převoznický domek v Zárybech, kde byla výška povodně dlouho vyznačena (obr. 10).

Závěr

Letošní rok přinesl tři kulatá výročí významných brandýských povodní: v roce 1846 (180 let), 1926 (100 let) a 2006 (20 let). Můžeme se tedy zamyslet nad těmito událostmi s odstupem. Povodeň v červnu 1926 a další doprovodné jevy jako sesuvy, neúroda a škody

Obr. 10 Převoznický domek v Zárybech po povodni v létě 2006. Původně zde byly značky několika povodní (1926, 1938, 1940, 2000, 2006) mezi nimiž nejvyšší byla ta z června 1926

¹³ Pro úplnost dodejme, že jiný topol padl u Svatého Rocha již při lednové povodni 1926, což je fotograficky dokumentováno v kronice Staré Boleslavi

Z historie

na pastvinách, oběti na životech vedly později k žádostem o odškodnění postižených okresů.

V Brandýse nad Labem voda dosáhla vodního stavu 370 (dnes 570 cm), tedy jen o 15 níže než v roce 1845. Přesné porovnání s povodní 1846 je obtížné, nicméně byla určitě ještě o dalších 30 až 40 cm výš, tedy alespoň na dnešním stavu 600 cm. Vyhodnocením byl již v roce 1927 určen průtok, nižší než za povodně v lednu 1920. K objasnění důvodů podstatného snížení odhadu kulminačního průtoku v roce 1926 se lze těžko vyjadřovat bez dalších faktů. Možná, že by článek mohl inspirovat k dalšímu archivnímu bádání.

Ve studii o účincích regulace Labe se předpokládal efekt snížení kulminačních průtoků po jejím celkovém dokončení řádově o 200 m³/s. V roce 2006 dosáhl vodní stav asi 520 cm (tedy podle staré nuly vodočtu asi 320 cm) a vyhodnocený průtok cca 1000 m³/s, což ale zapadá do podmínek před pro-

vedením regulace. To znamená, že situace se příliš nezměnila, pokud jde o velké povodně, riziko zůstává stejné. Možnost opakování takových povodní jako v létě 1926 anebo v zimě 1846 musíme považovat za reálnou. Poznání historických případů je jedním ze způsobů, jak lépe takovým událostem rozumět a také lépe čelit.

Literatura

Anonymus, 1926, Jak se ohlašují povodně a zátopy, Naše Polabí. 1926, 3(6), s. 83. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8e70aae0-6415-4941-99bd-cd332243a4fa>

Kolektiv, 1927. Střední Labe, studie režimu úpravy odvodu velkých vod, ČS státní ústav hydrologický v Praze, 36 s a přílohy

Pamětní kniha obce Staré Boleslavi (1951). Městský úřad Brandýs nad Labem - Stará Boleslav.

Pamětní kniha Brandýsa nad Labem (1836–1950), Městský úřad Brandýs nad Labem - Stará Boleslav

Předměřice nad Jizerou kronika 1844–1938. Memorabilien- oder Gedenkbuch der Pfarre Předměřitz, Farní úřad Předměřice nad Jizerou, Státní okresní archiv Mladá Boleslav

Prášek, J. 1913. Brandejs nad Labem: město, panství i okres. Král. Komorní Město. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:3ca697e0-9f36-11e6-baa5-005056827e51>

Trejtner, K. 1978. Střední Labe. Praha, Podnik Povodí Labe, Praha. s. 28. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:64692e00-9b6e-11e4-b69d-5ef3fc9ae867>

Zelený, J. 1926. Letošní červnové povodně a úprava Klenice, Věstník pro vodní hospodářství, roč. V, č. 8–9, 1926, s. 121–125

Libor Elleder

Jako v Kocourkově – ukázka z knihy

Už je tomu opravdu mnoho let zpátky, co jsem byl jako malý kluk nakládán léto co léto rodiči do autobusu přeplněného jinými dětmi a kufry, a posílán nedobrovolně se slzou v oku na pionýrský tábor, ležící u slapské vodní nádrže. Místo se jmenovalo Vestec u Hříměždic a rok co rok jsem si tam půjčoval v knihovně potrhanou a špinavou knížku, kterou už mělo v rukách spousta jiných dětí. Za celý pobyt jsem ji nikomu nedal a večer co večer si předčítal slova v ní napsaná, prohlížel nádherné obrázky. Knížka se jmenovala Kronika města Ko-

courkova a napsal ji Ondřej Sekora. Tehdy jsem vůbec netušil, že ji i ilustroval. Nakonec jsem se na další prázdniny dokonce těšil pro tu knihu, která tam na mne čekala.

Dával jsem ji do batůžku s jablkem a houskou, putovala se mnou až ke Kulajově lomu, kam jsme se chodívali koupat. Ale koupání to bylo spíš pro vedoucí a dva, tři plavce k tomu, neboť lomy pro neplavce nemají pozvolné pláže, ale mnohametrovou hloubku ihned po vkročení do chladné vody. Takže neplavci měli smůlu a od vody byli odehnáni dost daleko, aby je

nelákala. Ale výkřiky nespokojenců jsem přehlížel a přečetl si další stranu knihy někde schován ve stinném křoví, pro vedro, které panovalo. U lomu jsme museli čekat na vydovádění se plavců necelou hodinku a hodinku chůze trvala cesta zpátky do tábora.

Fiktivní městečko plné rozmariných příběhů si určitě Ondřej Sekora nemohl pro děti vymyslet a já si pořad myslím, že někde našel motivaci a psal, co viděl a slyšel sám. Někde musí být Kocourkov a ať už je vesničkou nebo městem, musí mít pořad stejné obyvatele, volit si nejlepší z nejlepších za své radní a starostu.

Z regionu

Ondřej Sekora (25. 9. 1899 – 4. 7. 1967) psal a ilustroval knihy pro děti, a napsal jich obrovské množství. Měl jsem od něj Ferdu Mravence, aniž bych ještě uměl sám číst. Nevadilo mi, že mi ji rodiče koupili a dali v šedesátých letech minulého století pod stromeček. Číst jsem se ve škole naučil a Ferdu mám v knihovně dodnes jako vzpomínku na dětství. Kocourkov spatřil světlo světa dva roky po skončení druhé světové války. Byla to kniha mých rodičů a jejich rodičů, kteří jim ji předčítali. Netušil jsem, že je tak stará, i já ji mám rád pro to, co je v ní napsáno, a číst jsem si ji musel sám.

Uplynulo víc, než padesát let a možná jsem svůj vysněný Kocourkov našel. Marně jsem ho hledal všude okolo sebe a on byl schován přímo uprostřed města, kde stojím. Leta jsem si předčítal jeho historii, sbíral a zapisoval, co jsem našel. Ono se prý stává, že nakonec naleznete to, co hledáte, přitom to máte před očima už nějaký ten čas. Bude to kniha pro dospělé, ilustrovat ji nebudu, neboť to neumím. Musíte sami poznat, zda-li jsem Kocourkov našel, a nebo ho mám hledat dál.

Sekorova kniha začíná slovy Kde je Kocourkov a jak se tam jede.

Město moudrosti

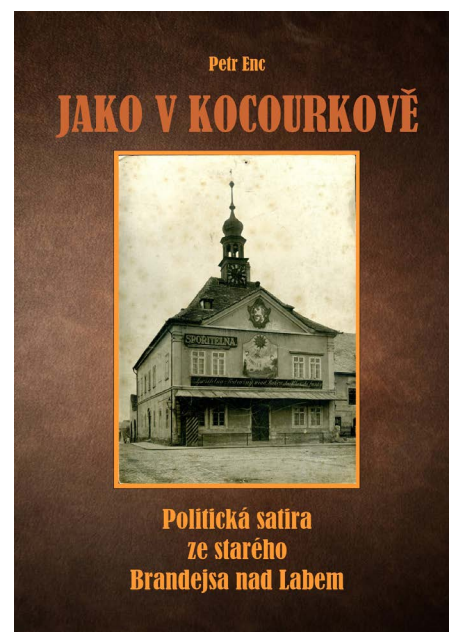
Je možné, že už vám někdo o Kocourkově leccos pověděl. A možná že i nepěkné věci. Nevěřte tomu! Lidé se rádi posmívají. Já vám však pravím, že nikdy nebylo města chytřejšího než Kocourkov. Ani dnes byste chytřejší město nenašli, i kdybyste jeli třeba celý měsíc vlakem a každý den čtyřikrát přisedali. Nemohli byste chytřejší město najít proto, že nikde na světě nemají a neměli tak chytré

starosty a nikde páni městští radní tak rozumě nerozhodovali jako právě v Kocourkově. Však jen kdyby to šlo, jistě by dnes vedly všechny železnice do Kocourkova a lidé by tam jezdili v celých průvodech nakupovat moudrost. Prali by se o ni. Kupovali by ji dnes do kapes, do ručních tašek, do batohu, na bedny, na vagóny. A pámbu ví, zda by ji za několik let nevydrancovali do poslední špetky. Ale nebojte se! Nestane se to. Naštěstí se nikdo do Kocourkova vlakem nedostane, protože tam vůbec žádný vlak nejede. Moudří kocourkovští páni si to zakázali.

Jak to bylo s železniční tratí?

Inu stejně jako v Kocourkově a možná ještě hezčí, kdo ví. Staré žluté listy novin nám to poví, protože je nesežraly myšky, ale moudří lidé schovali do archivů, kde ležely mnoho let, až si jich kdosi všiml, přečetl a začal se smát. A směje se i dnes a možná se budete smát i vy, protože se s vámi o to nalezené podělí.

Mnohokrát se budu vracet ke starostovi, tehdy psanému měšťanostovi Ludvíku Ahsbahsovi, jenž byl velkým nepřítelem stavby železnice do tehdejšího Brandejsa, kde mohl tam ublížit a tím, co činil, se zapsal do dějin. Inu nesmrtelnými se stáváme různými způsoby, a tento poštovní, který se do města přistěhoval z Prahy v roce 1848, si usmyslel, že železnice a síla parních kotlů lokomotiv mu ubírá peněz pro méně rychlé koňské poštovní povozy, jejichž služby provozoval. A začaly se dít věci. Měl svým způsobem pravdu, lokomotivě se kůň nevyrovná, opustí ho síly už zanedlouho po startu závodu, ale postavit se pokroku tím, co prováděl, jen vedlo k tomu, že si ho začali všimnat

novináři, kteří si všimli i toho, jaký byl hrdina Národní gardy v revolučním roce 1848, jak znal jen málo slov z českého jazyka, a veřejnost se bavila a říkala si, kdeže je ten Brandejs, pojedeme se tam podívat a něco veselého určitě zažijeme. Příkladná zábava byla v roce 1911 a vlak při ní nemohl chybět.

Šílenec, nebo člen správní rady?

Onehdy jel z Brandýsa do Čelákovic lokální dráhou neznámý muž, který zcela vážně společenstvem vykládal, že je to zcela správné, když se okna ve vagoně čistí nejvýš jednou za rok. Čím více prý se na nich usadí špíny, tím jsou trvanlivější. Také dokazoval s vážnou tváří, že je to jen ve prospěch zdraví jedoucích, když vagony nejsou ráno vytopeny, poněvadž když je zima venku i ve vagoně, nikdo se nemůže nachladit a dostati rýmu. Někteří pokládali toho člověka za vyloženého blázna, jiní zase tvrdili, že je to člen správní rady železnice, který dělá mezi obecnostem náladu, aby se příliš nezlobilo, že jezdí ve vagoně, kde to špínou až smrdí! Nepodařilo se však bezpečně zjistiti, která verze je pravá, poněvadž neznámý v Čelákovících zmizel.

Z regionu

Tak tohle psaly Karlínské listy 25. března 1911 v Brandýsském věstníku. A už vidím pražáky, jak se hrnou v Těšnově do vlaků a chtějí to, co četli vidět na vlastní oči. A napsaly toho tyto noviny až až. K věčné slávě Brandýsa nad Labem a blízké Staré Boleslavi. Už rok předtím se mohli pražané dozvědět, jak dlouho by jim trvala cesta vlakem, chtěli-li by do toho Brandejsa jet.

...Naše zpráva vyvolá jistě v řadách akcionářů roztrpčení, ale my si nemůžeme pomoci a radíme, aby si této dráhy vážili a ve dne v noci děkovali za to, že byla zřízena! Mohou někde jinde za těch pár grošů jezdit tak dlouho jako zde? Jistě ne! Vlak jede nejdřív z Neratovic do zadu a zastaví. Přehodí se výhybky a vlak „supá“ ke Kostelci, zastavuje se u každé silnice a na každé „stanici“, aby si připnul prázdné vozy od řípy. V Kostelci se posunuje asi třikrát, a když už je vlak zase s „americkou rychlostí“ v pohybu, ještě se od silnice vrátí zase do nádraží ke skladišti, aby se něco naložilo. Na následující stanici provedou vás do předu a do zadu asi pětkrát, nečež vlak se rozjede, ve tři hodiny „už“ jste v Brandýse. Vlak z Neratovic do Brandýsa potřebuje při tomhle „šibování“ zrovna tolik času, kolik je třeba rychlíku z Prahy do Vídně. A za celou tu dobu platíte jen 70 haléřů, obnos tak nepatrný...

Karlínské listy, Místní zprávy. Akcionářům neratovické dráhy pro radost, 20. 8. 1910.

Taková atrakce musela zarmoutit všechny světské a museli se zlobit, že jim brandýská lokálka kazí kšefty. Tomuto zázraku se kolotoč s dřevěnými koníky nemohl rovnat a ani houpačky v podobě lodičky se mu nemohly postavit. Děti za-

toužily po cestě vlakem z Neratovic do Brandýsa a tak dlouho škemraly, až rodiče udolaly.

Ale znáte děti, určitě chtěly poslat babičce a dědečkovi pohlednici z výletu a brandýskou poštu nemusely složitě hledat. Stačilo se zeptat první babky kde je a ona jim řekla, ať jdou po čuchu a nemůžou ji minout. Také mouchy mohly být dobrým vodítkem, pamatovaly-li si pohádku o Zlatovlásce a Jiříkovi.

Odkud se zasmraďuje půl města. Městu Brandýsu vytýká se často, že neudrží v ulicích dosti čistoty. Je na tom mnoho pravdy a sami jsme již často přinášeli podobné výtky, které budeme i příště tak dlouho přinášeti, dokud se nesjedná náležitá náprava. Ale nápravy není jen třeba na ulicích. Je třeba vzít i na domy chudáků, jimž často scházejí peníze, aby si hleděli čistoty, ale na domy lidí, kteří chtějí býti považováni za honoraci. Na sebevětší plno parády, ale jejich domy vynikají nečistotou a zápachem. Dnes si všimneme zatím jen jednoho domu a to proto, že je v něm umístěn úřad, do kterého musí obecnost docházeti. Je to dům poštmistra p. Dvořáka, v němž se nalézá c. k. poštovní úřad. Kdo do toho domu vkročí, toho ovane hrozný zápach a nesnesitelný puch. Je to nejsmradlavější dům v celém Brandýse. Libuje-li si rodina p. poštmistra žítí v takovém morovém ovzduší, je to věc záliby, ale jak k tomu přijde úřednictvo na poštovním úřadě zaměstnané a občanstvo na poštu docházející, aby se dalo puchem a smradem otravovati? - Dům stojí v Pražské ulici, kde je již dávno položená městská kanalisace, ale pan poštmistr dosud neuznal za vhodné, aby zřídil řádnou domovní kanalisaci a přípojku k městskému kanálu. Výkaly domu shromažďu-

jí se ve špatné žumpě a obsah její je vypouštěn do otevřené strouhy za domem, teče kolem obývaných domů a vytéká u Dupandy do potoka, který znečišťuje tak, že za nynějších veder je trestem jíti kolem něho. Znečišťování potoka kladlo se dříve za vinu pivovaru, který také používal strouhy k odvádění splásků a vod. Ale pivovar je nyní připojen k městské kanalisaci a strouha je znečištěna stejně. Poněvadž se jí užívá nyní jen k odvádění výkalů z domu p. poštmistra Dvořáka, je tím dokázáno nad slunce jasněji, že polovina města je otravována jen proto, že pan poštmistr nechce vynaložiti několik korun na zřízení kanálu. Město přihlíží k tomu klidně a také erár se nestará o to, aby byla zjednána náprava v domě, kde je umístěn c. k. poštovní úřad. Snad zakročí příslušné úřady nyní a donutí poštmistra aby sjednal nápravu. Či se tak stane, až objeví se v Brandýse cholera?

Vzhledem k tomu, že tohle bylo psáno v Karlínských listech 5. 8. 1911 a brandýští občané jistě vědí, kde byla stará pošta, k nápravě asi došlo. Ale jaký adrenalinový zážitek muselo prožívat dítko, poslané rodiči pro pohlednici na brandýskou poštu, nikdo nenapsal. Představte si, že se vůbec nemuselo z pošty vrátit, neboť tam byla úřednice...

Snad se dítko c. k. školy povinné nezaleklo slečny za poštovní přepážkou a babička s dědečkem se pohlednice dočkali, netušíc, že jejich milá vnučka nejspíš prožila část pohádky o Jeníčkovi a Mařence.

Karlínské listy 6. 1. 1912 Brandýsský věstník. Slečinka z pošty

Zvláštní Brandýsské poměry lze postihnouti z následujícího. Na poště

Z regionu

je oficiantkou slečna Pflugrova, která dovede býti roztomilou, baví-li se se svým galánem a jinými pány při šampusu „v kufru“, ale v úřadě se chová s takovou arogancí, že jí není míry. Přijde-li si někdo koupit známku, odejde pryč, nebo se postaví u okna a bezúčelně se dívá z okna, jen aby strany zdržela a pozlobila. S každým mluví úsečně jak kaprál a kdo se ozve, na toho se roztomilá slečinka oboří takovým způsobem, že slušný člověk raději odejde. Stížností už na ni bylo u poštmistra fůra, ale starý pán se nechtěl už zlobit, protože šel do pense a nechával vše při starém. A v celém Brandýse se ještě nenašel nikdo, kdo by tuto troufalou slečinku poučil, že ona je na poště proto, aby sloužila stranám a poučil ji, že se má a musí k lidem chovati slušně! Snad po tomto veřejném upozornění se stane náprava a slečinka se buď polepší nebo - půjde. Nejlépe by ovšem bylo, kdyby po odchodu poštmistra doouřadovaly i naše c. k. slečinky vůbec - vyjímaje slečnu Bišickou - a přišly k nám řádné síly mužské, které by byly na prospěch nejen stranám, ale i úřadu samému. Muži by alespoň neprojevovali při cizích zásilkách takovou přesprálišnou zvědavost.

Chtěl jsem vystrašené holčičce ještě před poštou doporučit vhození pohlednice do poštovní budky na rohu náměstí, aby se nestala obětí poštovní úřednice, což by pro ni mohlo znamenat traumatizující zážitek s doživotními následky, ale vzpoměl jsem si na jistý článek v novinách a rázně svou myšlenku ukončil. Přežití pošty by pro dětský organismus mohlo být fatální s neshledáním se poštovní budky.

Brandýské noviny 5. července 1880.

Schránka na psaní při trafice na náměstí nejspíš že churaví, neboť ne-

máme již po několik dnů to potěšení viděti ji vyseti na těch dvou skobách, lidem se po ní stýská a těm skobám snad také. Kdypak budeme mít to potěšení, ji zase spatřiti? Vždyť přece na tu radost platíme! Zdali se dobře pamatujeme, jest „forštyfl“, aby si schránka byla vyvěšena a třikrát za den někým na poštu donešena. Ten někdo, který by snad ji zadarmo na poštu nosil, se nejspíš dosud nenašel a tak schránka odpočívá někde v zákoutí „foršryftu“ na truc! Kdo pak toho vinen? V trafice jistě ne, tam se zachovávají „foršryfty“ na puntík. Jdi tam pět minut před druhou hodinou a jistě nedostaneš 100 doutníků v předepsané ceně snížené: Proč? Není ještě „amštund“! Zcela v pořádku. „Foršryfty“ se musejí zachovávat, a zajisté že uvidíme i opět řečenou schránku na místě, kde má být.

Ano, málem jsem zapomněl, že máme dobu monarchie a němčina provázela obyvatelstvo Čech skoro všude, přes výtky a zlobení se národních buditelů. Snad autor myslel svým „forštyfem“ ráznost a rozhodnost a slovíčko „amštund“ pro podobnost německého stunde by mohlo být hodinou. Důležité je, že už 20. července 1880 se místní občané dozvěděli proč c. k. poštovní ředitelství zmíněnou schránku odstranilo. Trafikantka zřejmě odmítala prodávat poštovní známky, ze kterých neměla zisk a potrestána byla budka.

Jukneme se na hodiny na radniční věži, zkontrolujeme si čas, abychom se před odjezdem z města mohli podívat do Houštky a stihli včas zpáteční vlak.

Hodiny na věži radnice nemohou se po tuhých mrazech zpamatovati. Svítí-li slunéčko, rozhrěje se přec olej a kolečka dají se chutě do práce. Nočním chladem obyčejně zase styd-

ne a stroj uloží se k tvrdému spánku, z něhož pak k osmé hodině probouzen bývat musí. Není to v pořádku, neboť se může státi že mnohý, který obvyklým způsobem ve 4 hodiny ráno z hospody k domovu putuje, vida ručičky na jednu teprve ukazuje, neviděl by ještě svůj pravý čas na úředních hodinách a tudíž nucen by byl uznati, že to za to stojí ve 3 hodiny se ještě do hospody vrátiti.

Tak tohle napsaly Brandýské noviny 5. května 1880.

Tak myslíte, že půjdeme do Houštky o kterých bylo psáno jako o rozkošných lázních, nebo se vrátíme na nádraží a budeme číhat až přisupí prázdný vlak z Čelákovic? Inu, co, stalo se, a mašinfírovi to nebylo divné, že je vlak lehčí, líp se mašíně jede, nikdo v Toušeni nevyšťupuje a v Brandejse tuplem né.

Než jsme se nadáli, octli jsme se na náměstí a k tomuto plácku se budeme mnohokrát vracet, bude-li nás zajímat, co se děje za radničními okny. Ondřej Sekora neměl, zdá se, pány radní rád, a Kronika města Kocourkova možná vznikla na podnět určitého psychologického impulsu. Autor knihy dostal podnět z chování nám neznámého pána, na jeho stole leželo pero, které vzal s papírem do ruky a tak šťastné náhodě setkání se dvou rozličných intelektových charakteristik lidských bytostí, můžou naše děti číst o věhlasu kocourkovských starostů.

Jejich moudrost a obecní vyhlášky
Myslím, že ze všeho, co jste dosud četli, jste jasně poznali, že si v Kocourkově volili za starosty vždy jen ty nejchytřejší občany. Však se také kocourkovskému starostovi muselo říkat „Vaše Moudrost“. Stávalo se často, když se někdo dlouho po starostovi pídil a konečně jej spatřil, že

Z regionu

potom řekl: „Celý Kocourkov jsem prochodil, ale vaši moudrost jsem vůbec nikde neviděl...“

Já jsem ji také nespatriil a dokonce jsem neviděl ani jednoho psíka na ulici. Co se v Brandýse stalo? Že by řádila psí cholera, spalničky, nebo že by za to mohly rozbouřené chuťové buňky místních obyvatel? Na odpověď máme Brandýské noviny ze 7. července 1881.

K činnosti vzorné místní policie. Jak překrásně zorganizovaná jest naše policie, o tom mohli bychom podat zprávu, že by nestačil na jejich uvedení ani objem celého listu. Zajímavost jest, že u nás rozkazovati smí policii také „dámy“, ne snad všechny, ale jedna prozatím ano. Jistá velmi známá paní „radová“, která o sobě říká, že je „korunou“ jednoho spolku zdejšího, zavolala si oněhdy strážníka Čermáka a poslala ho k jednomu občanu s rozkazem, aby tento uvázal psa svého, aby nevrčel na pejska paní „radové“. Strážník ochotně sice vyhověl, avšak nepochodil, neb každý muž se před nějakou sukýnkou ihned třese. Při tomto zařízení lze očekávat, že strážník Čermák povede co nejdříve regiment dětí paní radové na procházku.

Kocourkovští starostové tedy byli muži bystrých činů a vypěstovali též velmi jasnou úřední řeč. Zvlášť jejich vyhlášky byly vždy jadrné a zcela jasné. Tak například v čas vztekliny vyhlášovalo: „Na vědomost se dává, že kdo chce mít psa, musí mít náhubek a musí být uvázán na řetěze.“

To je samozřejmě text ze Sekorovi knihy, ale Brandýské listy 29. 4. 1881 zveřejnily také to, že ve městě řádí vzteklina, všichni psi musí být uzavřeni na dvorech, nebo v by-

tech a stejná paní radová vyrazila se svým psíkem na procházku po městě. Samosebou k velké radosti zdejšího novináře. A tak vyšel článek *Jen stejný loket*, a občané se bavili. A my víc, než o sto let později se můžeme za břicha popadat, když vezmeme do ruky Národní listy z 29. dubna roku 1906 a přečteme si článek Budoucí rozvoj elektrických drah pražských. Krom napsaného se můžeme dočíst i tohoto: „...Při této příležitosti snad se podaří také vhodným způsobem rozřešiti otázku elektr. dráhy do Brandýsa, Staré Boleslavi a příjemného výletního místa Houštky...“

To snad né. Tady se musel autor splést o jedno století a dvě desítky let k tomu?

Ale nespletl se. To jen tramvaje do Brandejsa byly plánovány opravdu z časů císaře pána a brandýští občané se jich jen nedožili.

...Letošního roku pak koncem dubna, když podnikatel dráhy inž. Křížík s obcí vysočanskou se smluvil o splátce 12 000 zl., počalo s další stavbou od Balabenky až do vnitra Vysočan k lékárně, kde prozatím dráha jest ukončena. Leč posud snad celý projekt není ukončen, neboť má svého času vésti přes Vinoř až do Brandýsa nad Labem..

No prosím, tak tohle psaly Národní listy už 17. června 1898 a tramvaj pořád ne a ne do Brandejsa přijet. To se dokonce plánovala také parní tramvaj a řešilo se značné převýšení krajiny ve Vinoři, a než ji schválili, byla zastaralá a projekt byl ukončen. Ono se není čemu divit, už v roce 1882 o ní psali: „*Hloupé zařízení tato parní tramvay a jak zastaralé! Loudá se to ulicemi jako hastroš a člověk za hodinu ujede sotva dvě míle*“.

Ale víte co, pojďme se uklidnit do Houštky, do těch rozkošných lázní.

Karlínské listy 30. 8. 1903

Z Brandýsa n. L. se nám píše: Návštěvníci rozkošných lázní Houštky nemile jsou dotčeni nečistotou, neúpravou a neschůdností ulic města Brandýsa n. L. a St. Boleslavi, z nichž v čas větru pro mraky prachu není možno vůbec jíti. Zvláštní však pozornosti zasluhuje téměř bezohledná nevšimavost správy zámecké, která nejen spokojeně přihlíží na pustnoucí okolí zámku, jehož cesty zametyeny a přívaly vody stávají se pro chůzi nepohodlnými, ale vědomě zanedbává i jeho vnitřek. Zámecký dvůr jímž je dovolen průchod, skýtá obraz svrchované nečistoty: rozmetaná hnojště, šířící nelibé a nezdravé výpary, otevřené žumpy, fůry rumu k samé cestě navezené, neladně se kupící, po různu rozházené nářadí, málo přispívá k důstojnosti arcivévodského sídla. Bylo by i na místě poukázati na spustlý zevnějšek zámku samého, v němž ovšem nenese vinu správa, nýbrž vznešený jeho obyvatel sám, který pro velké výdaje peněz v cizině (zde neutratí ani groš) zapomíná na letní své sídlo. Podobnou výtku zasluhuje duchovní správa staroboleslavská, která nestará se o úpravu místa nejbližšího chrámu, kde by mohl být slušný park, jest trvale pouhé roští, sloužící k uschování smetí, aniž dbá posvátnosti těchto míst, jak dokazuje „čistota“ v ambytech a v těsném jejich okolí...

Koukám, že už jsme z lázní venku. Musíme se obrátit a jít zpátky.

Inu, dál si to přečtete v knížce.

Petr Enc

Sportovec roku 2025 v našem dvojměstí

Ve Sportovní hale Josefa Kaluhy byli ve středu 25. března vyhlášeni vítězové ankety Sportovec roku 2025. Koho odborná porota ocenila?

Kategorie Dospělí – jednotlivci:

1. Jiří Čížek z LTC Houštka (tenis)
2. Tereza Holcová z Atletiky Stará Boleslav (atletika/hody, vrhy)
3. Linda Polidorová z TJ Neratovice (vodní lyžování)

Kategorie Dospělí – kolektivy:

1. Šermířská čtyřka Kryštof Král, Lumír Král, Jiří Machaj, Vojtěch Machaj z ŠK Houštka
2. Ženská čtyřka Blažková, Majerová, Neubergová, Lapáčková z KV Kondor
3. DSK Basketball Brandýs – Ženy A

Kategorie Dorost/Junioři – jednotlivci:

1. Jakub Voneš z Kajak Klubu Brandýs (vodní slalom)
2. Jana Sojovská z ŠK Houštka (sportovní šerm)
3. Klauďie Černá z Atletiky Stará Boleslav (běh)

Kategorie Dorost/Junioři – kolektivy:

1. Akrobatky Boháčová, Volfová, Kuchařová z Akro Sokol Brandýs
2. BK Brandýs - Kadeti U17
3. Párová čtyřka Charvát, Lichtenberk, Luštinec, Vaněk z KV Kondor

Kategorie Žactvo – jednotlivci:

1. Antonín Horáček, Kotva Brandýs (vodní motorismus)
2. Matyáš Kolomazník, Škola Taekwon Do Kwang Gae (Taekwon Do)
3. Eliška Hrdinová, MDDM Brandýs-Boleslav (mažoretky)

Kategorie Žactvo – kolektivy:

1. Starší přípravek roč. 2014 z FK Brandýs-Boleslav (fotbal)
2. Šermířské trio Bulová, Průchová, Sojovská z ŠK Houštka
3. Čtyřka Křížková, Šenková, Volfová, Vonešová z KK Brandýs

Volná kategorie:

1. Školní basketbalový tým ZŠ Na Výsluní
2. Taneční družstvo Confidancers
3. Ladislav Bartůněk (koloběh)

Trenér roku:

1. Jan Krajíček z FK Brandýs-Boleslav (fotbal)
2. Filip Čeněk z BK Brandýs (basketbal)
3. Jakub Veselý z Atletiky Stará Boleslav (trenér běžců)

Síň slávy:

Ing. František Štecha – dlouholetý závodník, trenér a funkcionář a několikanásobný krajský přeborník ve sportovním šermu.

Cena veřejnosti:

Ocenění byli také „milácci veřejnosti“, tzn. ti, kteří získali nejvíce hlasů ve veřejném hlasování na platformě Munipolis. Cena veřejnosti od partnerů, jimiž byly Restaurace Cotton66 a Vale tudo gym, putuje těmto sportovcům:

Kategorie Jednotlivci:

1. Lukáš Čáp z Floorball Club Falcon (193 hlasy)
2. Klauďie Černá z Atletiky Stará Boleslav (154 hlasů)
3. Kryštof Král z ŠK Houštka (152 hlasy)

Z regionu

Kategorie Kolektivy:

1. ASK Orka Stará Boleslav – Muži (286 hlasů)
2. Movement DC – Junioři (195 hlasů)
3. Ženské trio Akro Sokol Brandýs Boháčová, Volfová, Kuchařová (191 hlas)

Kategorie Trenér roku:

1. Jan Jirovský z ASK Orka Stará Boleslav (329 hlasů)
2. Barbora Krulichová z Movement DC (198 hlasů)
3. Natálie Haburová z Funatic klubu (151 hlasů)

Výstava „Zmizelá zákoutí našeho města“

Od 20. února do 3. května 2026 je v brandýském muzeu pro veřejnost přístupná výstava „Zmizelá zákoutí našeho města“. Ve 14 sekcích se snažíme postihnout a znovu přivést na světlo části města Brandýsa nad Labem-Staré Boleslavi, které se za posledních přibližně 100 let

výrazně proměnily. Jedná se např. o Pražskou ulici, prostor obou vagonových kolonií ve městě, křižovatku ulice Ivana Olbrachta s ulicí vedoucí na Královice/Toušeň apod. Dotýkáme se však i událostí o různé délce trvání. Regulace Labe probíhala řadu let. To příjezd arci-

vévody Karla a jeho manželky Zity do města krátce po svatbě ukazuje podobu tehdejší „slávy“, výzdobu ulic, vítací formule nebo harmonogram pouhého jednoho svátečního dne roku 1911.

Martin Hůrka

Bourání bloku domu U Fettrů (vpravo dosud stojící čp. 875, před ním dřevěné klády z krovů bouraného objektu), 1965.

Slavobrána zřízená v Pražské ulici v souvislosti příjezdu Karla a Zity 28. listopadu 1911 (v pozadí kouřící pivovarský komín).

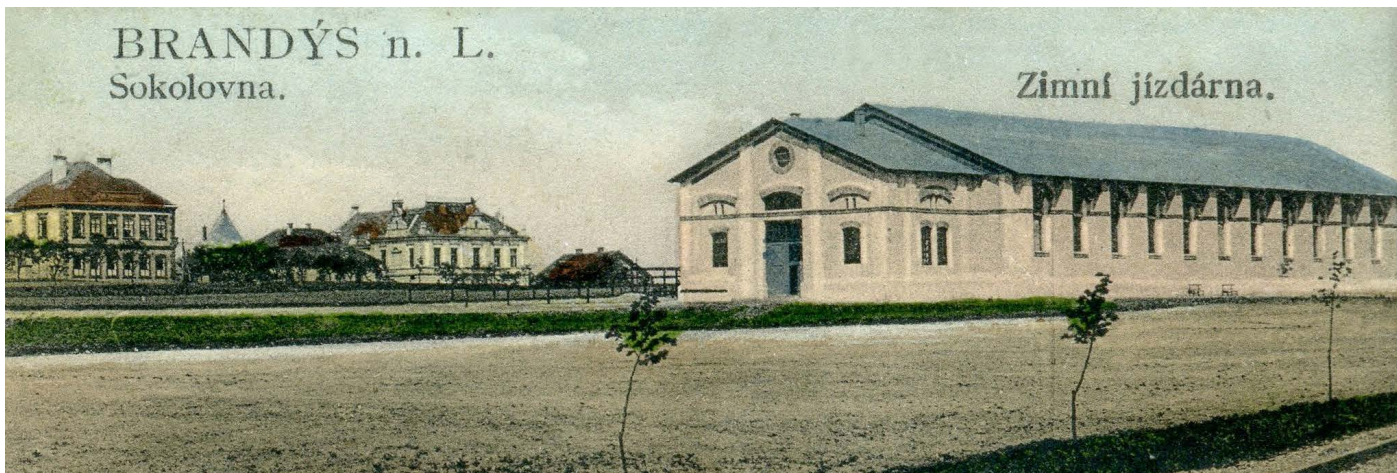

Roubená stavba s kamennou podezdívkou (izolující proti zemní vlhkosti) u mrtvého labského ramene (tzv. Staré Labe) u Staré Boleslavi se stěnami vymazanými hlínou a obílenými vápnem a s doškovou střechou, kol. přelomu 19. a 20. století.

Hotel Kufr u staroboleslavské brány, kol. 10. let 20. století.

Z regionu

Pohlednice se snímkem zimní jízdárny (uprostřed budova sokolovny, vpravo dnešní SZŠ), 20. léta 20. století.

Budova (klubovna) brandýského spolku ostrořelců na Ostrůvku, 30.–40. léta 20. století.

Vila Smetanka na konci budovaného korza (lesního průseku vedoucího od lázeňského areálu), kol. přelomu 19. a 20. století.

Vyřazené železniční vagony coby obydlí ve staroboleslavské nouzové kolonii, 30.–40. léta 20. století.

Hloubení nového labského koryta korečkovým bagrem u Brandýsa a Staré Boleslavi, 30. léta 20. století.

Vzpomínky pamětníků

Benzínová pumpa před drogerií pana Khebla (dnešní čp. 1498) na Mariánském náměstí ve Staré Boleslavi, 1927.

Interiér měšťanského pokoje u Schwabů v Brandýse nad Labem, 10. léta 20. století.

Moje vzpomínky na Ostrůvek

Zatímco zastupitelé horečně jednali o možné koupi nemovitosti na místě dnešního velkoobchodu s rybářskými potřebami s vizí přestavby na kulturní dům, mě se vyrojily v hlavě vzpomínky na to, co všechno jsem tady zažil. Bylo toho dost a lišilo se to podle mého věku, nakonec posuďte sami.

Moje první kroky do budovy na Ostrůvku směřovaly někdy ve druhé polovině sedmdesátých let. Chodil jsem na první stupeň třetí základní školy a zúčastnil jsem se tam tehdy tradičního karnevalu určeného pro malé děti. Šel jsem tam společně s mámou, sestrou a sousedkou paní Ondrovou a jejími dcerami. V rámci karnevalového veselí byla vyhlášena pěvecká soutěž. Neváhal jsem a okamžitě jsem se přihlásil. Přestože jsem příliš zpívat neuměl, znalost písniček jsem měl poměrně vel-

kou a díky tomu jsem mezi dvaceti soutěžícími dostal až do finále, kde jsem se musel sklonit před uměním mojí spolužačkou. Zřejmě lépe zpívala, což byla absolutní pravda. Později na druhém stupni to záhy poznal i pan učitel Kopejsko. Druhým místem jsem překvapil i svou

mámu, nestačila se divit a byla více překvapena než já.

Moje další účinkování spojené s touto budovou se váže k jiskerskému slibu o několik let později. Jiskry – to byly v sedmdesátých letech mladí pionýři tvořící předvoj

Odkazy na digitální obsah

rudému šátku. Víím, bylo to zpolitizováno, ale my malé děti jsme to nevnímali a na slib jsme se poctivě připravovali. Předehrou slibu byla pohádka Františka Hrubína Kuřátko v obilí. V inscenaci jsem hrál ječmen a v hlavě si matně vybavuji slova provázející mojí roli: “ Ječmen syčí mezi vousy, ptej se pšenice vzpomenu si. “ Rodiče byli s naším vystoupením spokojeni a odměnili nás velkým potleskem.

Další film pro pamětníky je o několik let mladší a datuji ho někam do konce sedmdesátých let. Tehdy se konalo v této budově pionýrské shromáždění a několik vyslanců naší třídy tam nemohlo chybět. Vybavuji si „nudu na ostrůvku“, vůbec nás to nebavilo, zabavili jsme se tedy po svém. Stále jsme koukali ven na Labe a přitom jsme si hráli se záclonou, schovávali se za ni a stále hlasitěji na sebe upozorňovali. Ani po několikerém upozornění přednášejících soudruhů jsme si nenechali říct. Výsledkem byla stržená záclona, včetně konzole a částečně rozbité okno. Náhrada škody a poznámka od třídní Sklenářové do žákovské asi na půl strany byla odměnou za zábavu čtrnáctiletých kluků.

Další historický příběh se datuje k našemu maturitnímu plesu na gymnáziu v březnu 1985. Ples proběhl v KD Labín, ale nám čas do 2.00 nestačil, a tak jsme si objednali pokračování, které se odehrálo právě na Ostrůvku. Je nutno si uvědomit, že technika v té době zdaleka nebyla na takové úrovni jako dnes. Na pódiu jsme měli naraženy dva sudy, prostou obyčejnou pípu, bez chlazení a tlak se doháněl ruční pumpičkou. Hudební dojem vytvářel obyčejný kazetový magnetofon z Maďarska. Přestože byl puštěný na plné pecky a preludoval tehdy nedostupné západní songy, nebyl by dnes s touto hudební produkcí a teplým pivem nikdo spokojen. My maturanti jsme se cítili být strašně dospělí a užívali jsme si to, přestože jsme měli k maturitě řadu starostí. Druhý den po dočesné byla pracovní sobota a z našich bledých tváří profesorský sbor gymnázia mnoho radosti neměl.

Ve zmiňované budově obklopené hlavním říčním proudem a uměle slalomovou dráhou jsem zažil i jednu silvestrovskou oslavu na začátku devadesátých let. Tenkrát moc příležitostí moc nebylo, a tak

jsme šli s basketbalovou partou na Ostrůvek, zřejmě ho měl někdo pokusně v pronájmu. Asi jsme pářili jako správná generace dvaceti-letých. Jen matně si vzpomínám na spoustu kouře a domácího šampaňského nevalné kvality, ze kterého se po půlnoci tvořily na podlaze louže. Příchod dalšího devadesátkového roku jsme oslavili primitivně vyráběnou pyrotechnikou, což bylo dosti nebezpečné, ale blízkost Labe nabízela brzké uhašení několika začínajících požárů. Pak už si vybavuji jen záhadnou blondýnku. Šel jsem ji vyprovodit na první novoroční bus do Prahy...

Další střih vzpomínek míří někam k roku 2015, kdy jsem tak čekal na syna a neteře, aby se v pořádku vrátili z diskotéky. Moje poslední návštěva oné budovy je spojena s nákupem narozeninového dárku pro mého kamaráda rybáře. Dnes mám sen, abych v KD Ostrůvek navštívil maturitní ples svého vnuka, který právě oslavil první narozeniny.

Petr Čeněk

Audiovizuální odkazy

Brandýs nad Labem - Stará Boleslav z nadhledu

Stará Boleslav - Brandýs nad Labem – mozaika starých pohlednic a fotografií

Para plavání Praha – Soustředění Brandýs nad Labem

GALAKONCERT ZUŠ Brandýs 2026 – první část – FF BANDik.

Kraj chystá obchvat Brandýsa nad Labem: Práce začnou archeologickým průzkumem

Regionální literatura

PETIŠKA, Martin: Tajný život fotografie.

AI spolupracovala s básníkem a vydechla fotografie této knihy... Zničí umělá fotografie fotografování? Nebo nastává nyní zlatý věk snímků? Katalog fotografií vytvářených pomocí umělé inteligence přináší ukázky z cyklů Fotografova cesta kolem světa, Tajemná okna,

Úsměvy světa, Kočky, které nejsou a dalších... Představují první českou výstavu fotografií „vyfotografovaných“ umělou inteligencí.

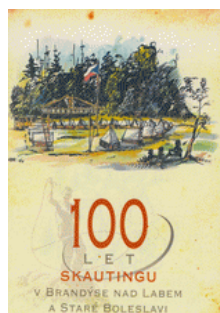
PETIŠKA, Martin: Tajný život umělé inteligence

Výtvarná díla vytvořená umělou inteligencí napodobující nejvýznamnější umělce dějin výtvarného umění doplněná autorovými komentáři

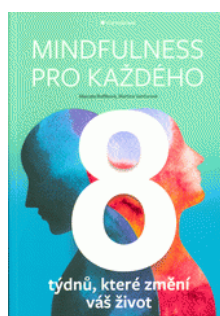
NOVÁK, Milan: Rámy, rámaři, rámování

Bohatě ilustrovaná monografie provádí teorii a historií rámování obrazů, zároveň podává informace o významných představitelích rámařského oboru z 19. a 20. století. Jindřicha Ecka a práce rámařské rodiny Štrosů.

ŠÍLA, Martin: 100 let skautingu v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi

Publikace mapuje historii skautingu v našem dvojměstí.

ROŠLÍKOVÁ, Marcela: Mindfulness pro každého

Knih je praktickým nástrojem a průvodcem v oblasti mindfulness (bdělé všímavosti). Ukazuje, jak zvládat v životě nepříjemné situace a v této souvislosti autorky představují osmítýdenní program, kdy lze krok za krokem zharmonizovat svůj život.

VANÍČEK, Michal: Super léto podle tátů

Publikace nabízí 140 prověřených tipů na výlety. Nápadů na bojovky a hry s dětmi, recepty na společné vaření i vychytávky, které usnadní rodinné cestování.

Regionální digitální knihovna

na [stránkách](#) Knihovny Eduarda Petišky. Mezi díly volně dostupnými najdete například [Karlínské listy](#) zmíněné mj. v příspěvcích p. Ence.

Naše Polabí

číslo: 8

rok: 2026

Vydavatel: Knihovna Eduarda Petišky

ISSN: 2571-4201 (print), 2571-4163 (on-line)

Knihovna
Eduarda
Petišky

Foto na obálce:

Karel a Zita, 12. 7. 1911, den před zasnoubením. Volné dílo.